

Bílé Karpaty Biele Karpaty

3/2002

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Hospodárenie s láskou * Po Alpách ted' Karpaty * Věže, stožáry a jiné zlo
- * O Dolňáckých slavnostech a též o ledačem jiném * Africký letci

Rozhovor s netradičním hospodářem Paľo Zimanom o tom, jak se hospodář s láskou, přinášíme na str. 2-3.

Václav Tetera vám na stránce 6 představí pět dalších odrůd **velkoploďných slivoní** z Velké nad Veličkou.

Letní tábor Karpaťáček je už tradiční akcí. Co se tam dělo letos? Dozvíte se to v rubrice **Učíme se od mala** na straně 8.

O rozhlednách, ale i jiných věžích, stožárech a dalších výškových stavbách najdete v tomto čísle časopisu hned několik článků, jak pochvalných, tak i kritických. O připravované **rozhledně na Lopeníku** píše Pavel Bezděčka na str. 11, **Okénko architekta** je na str. 13.

O **Dolňáckých slavnostech a ledačem jiném** čtěte v rubrice **Něco z kultury** na str. 14 - 15.

Zajímavý článek o **migrujících motýlech** napsal Jozef Májsky (str. 20)

Veselou **pohádku** Pavla Bezděčky O velkém problému najdete na str. 23.

Obsah:

Fejeton

Chvála ticha 1

Náš rozhovor

Hospodárenie s láskou 2

Akce v Bílých Karpatech

/ Akcie v Bielych Karpatoch

Více než nadšení, Práce i zábava na Hutích .. 4

Drietoma hostila houbaře, Bučina ve Veselí... 5

Ovoce našich dědů

Velkoploďné slivoně na Veličku 6

Po Alpách teč Karpaty 7

Učíme se od mala / Učíme sa od mala

Výukové programy o lese,

Jaký byl 7. ročník Karpaťáčku? 8

Anketa na středních školách 9

STUŽ Bílé Karpaty na webu, AD: Vlára 10

Hubkáři na Moravskosleskovských

kopaniciach 10

Rozhledna na Velkém Lopeníku 11

Kladný ohlas na rozhlednu 12

Okénko architekta

Věže, stožáry a jiné zlo 13

Něco z kultury

O Dolňáckých slavnostech a též o ledačem

jiném 14

Zprávy ze Správy / Správy zo Správy

Památné stromy (10), Údržba chráněných

území v roce 2002 16

Drahy v dobrých rukách 17

Pole neorané

Agroenvironmentální programy 18

My a životní prostředí

S čím si naše děti hraje 19

Tajemství přírody / Tajomstvá prírody

Africká letci 20

Věda na loukách 21

Pohádka

Velký problém 23

Pro chytré děti 24

Chvála ticha

Co utváří krajinu? Na tuto otázku se nabízí spousta odpovědí. Geologický podklad, reliéf, erozní vlivy, rostlinný pokryv, činnost člověka... A řada dalších vlivů by se dala vyjmenovat. Ale zamysleli jste se někdy nad tím, jak jsme zvyklí krajinu vnímat? Všechny krajinné prvky umíme popsat, pojmenovat, od té největší skály po nejmenší kytičku. Ale pojmenováváme je podle toho, jak je vidíme. Napadlo vás někdy, že krajinu utvářejí i zvuky a vůně?

Například každý kousek krajiny má své typické hlasy. Tak, jak se od sebe krajiny liší na pohled, liší se i hlasy, kterými k nám promlouvají. Jinak zní

město, jinak zní vesnice, jinak zní hluboké lesy, něco úplně jiného uslyšíte na louce a mezi poli. A tak i krajiny Bílých Karpat by se od sebe daly rozlišit podle toho, co kde uslyšíme.

Valašskokloboucko pro mě zní velebným šuměním staletých buků. Je to šumění lesa, tak dobře známé všem romantikům a trampům, ale jiné šumění než třeba šumavské nebo krkonošské. Vítr, prohánějící se v bukovém listí, je rozechvívá v tichém šepotu, jakoby stromy mezi sebou vedly nekonečné rozhovory o prastarých a nám lidem tak nepochopitelných věcech. Skrývá se v nich tajemství o stezkách lišek a rysů, o říjštích ohromných karpatských jelenů, o dutinách, v nichž hnízdí černí datli a o tom, kam

odlétají černí čápi.

Hornácké louky zní úplně jinak. Vítr tu sviští mnohem veselěji a rozverněji - však má taky mnohem víc prostoru. Někdy se zdá, že je v jeho řeči možné zaslechnout písně starých sekáčů a smích děvčat, hrabajících trávu. A když utichne, vynikne koncert tisíců kobylek, sarančat a cvrčků tak silně, jako nikde jinde. Křik káněte se nese přes několik hřbetů z veliké dálky a volný prostor mu dává vyniknout.

Ale nejpestřejší zvukový obraz mají Moravské Kopanice. Je tu kousek od všeho. Šumění lesa, brebentění potůčku, chřástal překlíčí i kobylky a cvrčky. A do toho zaznívají zvuky člověka. Lidský hlas se nese přes celé údolí, někde v dálce zabučí kráva, odjinud zní naklepávání kosy. Zvuky se tu nesou daleko, a přitom každý ví, odkud jdou. Smích hrajících si dětí jde z chalupy pod Kykulou, kosu klepe stařeček na Hřibovni... Krajina Kopanic je snad nejpestřejší krajina, jakou znám. A k té pestrosti patří i pestrost zvuků.

Čím dál častěji se můžeme někde dočíst, jak blahodárně na člověka působí ticho. Ale skutečné ticho u nás snad ani neexistuje. A kdyby ano, asi by na nás moc dobře nepůsobilo - není to přirozený stav věcí. Ale zvuky krajiny jsou pro naše uši tím nejpříjemnějším a nejléčivějším tichem, jaké jim můžeme dopřát.

Jana Hajduchová

Hospodárenie s láskou

Paľo Ziman (1969) je známy ako zanietený ekologický aktivista, zakladateľ Dubnickej environmentálnej skupiny (DES), propagátor separovaného zberu a triedenia odpadu v Dubnici nad Váhom.

Pred šiestimi rokmi zamenil mesto za bielokarpatské kopanice. Náš diktafón stál chvíľu vedľa cesta mieseného na chlieb, chvíľu pod slivkou s výhľadom na nekonečnú Paľovu a Erikínu záhradu, na ich kone, kozy a sliepky. Logicky sa teda natískala prvá otázka.

Čo predchádzalo rozhodnutiu opustiť mesto a žiť na kopaniciach?

„Už počas pôsobenia v DES sme hľadali alternatívu nejakého trvalo udržateľného alebo prijateľného života v meste. Potom sa naskytla šanca začať tu na kopaniciach. Ale v zásade som sa rozhodol preto, že som sa stal vegetariánom, pretože som sa chcel zdravšie stravovať. Ale ako sa stravovať zdravšie, keď nevieš,

čo kupuješ v obchode, keď ani ekoznačkám sa nedá 100% veriť?

To rozhodnutie je teda pokusom o sebestačnosť a zdravší život - skúšať žiť a hospodáriť slobodne, a ukázať iným, že sa netreba báť urobiť ten krok „do neznáma“, z mesta sem. Lebo veľa ľudí sa dnes s takou myšlienkou pohráva.“

Keby si mal porovnať svoj život ekologického aktivistu, keď si pôsobil v Dubnici, so svojím terajším životom - v ktorej role podľa teba viac

prispievaš k obecnému blahu, k záchrane sveta?

(Bez zaváhania:) „No ja si myslím, že teraz. Keď som bol v Dubnici a snažil som sa byť ‚aktívny‘, prispieval aj k záchrane sveta, boli aj nejaké pozitívne výsledky. Ale keď som to porovnal s vynaloženou prácou, ktorú sme do toho dali, tak to bolo nič.“

Tu mám pocit, že nie som síce ‚aktívny‘ záchranca sveta, ale čo je pre mňa dôležitejšie - ničím stokrát menej, ako som ničil v meste. Pretože či som chcel alebo nie, musel som používať veci, ktoré ničia životné prostredie a musel som robiť kompromisy. Človek to musí aj tu - ale tu je to mnohonásobne menej, ako v meste. Tam si musíš kupovať potraviny, tie sú zabalené, produkuješ odpady, podporuješ chemický priemysel, podporuješ konvenčné poľnohospodárstvo. Tu takmer nepotrebujeme dopravný prostriedok, nepodporujeme transport potravín a čoho všetkého. Takže keď to dám na váhy, svoj súčasný spôsob života uprednostňujem.“

Myslíš si, že je možné, že takéto gazdovstvá sa zasa rozrastú?

„Ja by som bol veľmi rád, keby sa tu aspoň určité percento ľudí vrátilo k hospodáreniu. Lenže tá poľnohospodárska práca je neohodnotená, ceny potravín sú strašne nízke, a hospodáriť je v takej situácii strašne ťažké. Určite by to bolo dobré, pretože v krajine zarastá v podstate všetko - a trebárs Kozáci (Karpatské ochrannárske združenie altruistov) chodia a kosia lúky v Karpatoch - pritom sa dajú tie lúky krásne vypásať, seno sa len vyhadzuje, a pritom dá sa pekne využiť. Aj ľudia pália seno, slamu... Je to škoda.“

Ale ak by tu bolo už viacej rodín, alebo viacej takýchto hospodárstiev, gazdovstiev, tak

už by sa dalo navzájom si pomôcť. Teraz sú tu ešte dva domy, kde sú ľudia, ktorí sa snažia žiť podobným spôsobom ako my, a funguje to. Sem tam prídu pomôcť oni mne, alebo idem ja im, keď potrebujú. Ale keby nás bolo viac, bolo by lepšie.“

To, že sa menej ľudí venuje poľnohospodárstvu je dané mechanizáciou poľnohospodárstva, čiže nie je nutné, aby sa toľko ľudí tomu venovali. Ale je to zase otázka kvality - pretože je iné, čo v záhrade obrobím rukou a iné, čo prebehne rotavátorom alebo mašinou. Ja to vidím - plochy, ktorým sa nevenujem a plochy, ktorým sa venujem viac, sú rozdielne. Je to fažka merať na vitamíny a na takéto veci, ale videl som napríklad rozborý - mikroskopické snímky biodynamicky pestovanej zeleniny a bežnej zeleniny, a tá zelenina mala rozdielnú štruktúru molekúl.“

Takže dá sa povedať, že tvojím základným pracovným nástrojom je láska? Platí to aj na záhradných škodcoch?

„V podstate od vtedy, čo som začal, snažím sa prístupovať k tomu tak, že každý živý organizmus je vitálny. To je aj o tej biodiverzite - čím viac druhov v záhrade je, tým je to lepšie - od vtedy nemám nejaký veľký problém, že by naozaj zničili úrodu. Zožerú veľa, ale stále tam rastie dosť na to, aby som mal aj ja.“

Mal som vlastne dve také skúsenosti, ktoré ma k tomuto prístupu priviedli. Tá prvá bola hneď prvý rok: strašne sa mi premožili slímáky, najviac som

ich mal na fazuli. Nevedel som si pomôcť a tak som slimáky zbieral do pohára, a potom som ich zabíjal. Bol tu kamarát a ten mi poradil, že nech skúsím, koľko prejde taký slimák za deň - možno päť metrov, nech to vynásobím tristošesťdesiatimi piatimi, zaneším ich tak ďaleko a rok ich neuvidím. To sa mi ale zdalo príliš „utiahnuté“, až moc bláznivý nápad. Hneď na to som ale v Biomesačníku čítal o tomto hospodárení s láskou, bez zabíjania. Tak som si povedal, že to skúsím, a šiel som do tej záhrady a vravím tým slimákom: „Pozrite sa, tak ja už vás zabíjať nebudem, ale bol by som rád, keby ste žrali naozaj len tie vonkajšie listy a to

čo je choré a mne necháte niečo tiež.“ Moje veľké prekvapenie bolo, keď som druhý deň prišiel a nenašiel som takmer ani jedného slimáka na tej fazuli. Tak som sa zasmial, že cha, sranda, ono to funguje, no ale skutočne potom fazuľa dorástla a obral som ju!

A dva roky dozadu som mal zase podobnú skúsenosť s voškami. A to už ma naozaj presvedčilo.“

Na akých princípoch hospodárite?

„Nechcem to pomenúvať, lebo tie chlieviky nemám veľmi rád. Snažíme sa hospodáriť tak, aby sme mali, čo potrebujeme, a aby sme minimálne zasahovali do prírody, aj do tej záhrady. Čiže napríklad trháme aj ja burinu, ale trháme ju naozaj len keď je to nutné, keď vidím, že by prerástla, potlačila tie kultúrne plodiny, ktoré

som tam vysadil. Jediná „mechanizácia“, ktorú pripúšťam, je konská sila - to je pre mňa prijateľné a trvalo udržateľné. Spaľovací motor len sem tam, keď je to nutné - dáme si napríklad doviezť drevo. Ale aj to iba preto, že viastne stále sme na začiatku - aj keď sme tu už šiesty rok, ešte stále nie sme riadne zabehnutí.“

Čo sa ti vo vašom hospodárení osvedčilo, čo by si odporučil iným gazdom?

„Nechaj sa viesť intuíciou a prírodou. A nie knižkami. Knihy sú dobré pre informáciu, ako by to mohlo byť, ale na tej danej záhrade je to vždycky inak.“

A burina v záhrade nie je zlá. Vlastne snaží sa vyplieť všetku burinu v záhrade je snaží sa potlačiť prirodzenú ochranu zeme. Tá pôda má svoj imunitný systém v podobe buriny - ako náhle je niekde otvorená pôda, kde by mohlo dôjsť k erózii alebo k poškodeniu, tam okamžite nastupujú buriny, ktoré pôdu chránia.“

Ako ďaleko ste na ceste k celkovej sebestačnosti?

„Sebestační sme čo sa týka zeleniny, ovocia, ale trebárs v obilí - čo je napokon základná potravina - nie. To zatiaľ naku-pujeme. V budúcnosti, s pomocou tých koníkov, to už hravo zvládneme. Celkom sebestační ale asi nebudeme nikdy, pretože - olej, cukor, soľ - to sú veci, ktoré nedokážeme vyrobiť. Teoreticky áno, ale prakticky je to nereálne sa s tým baviť. Jediné nájsť nejakú inú alternatívu a náhradu - napríklad nahradiť olej živočíšnym tukom, napríklad z masla. Možno že sa nám to časom, až bude kravička, podarí.“

Aj jednej rodine samej je ťažko byť sebestačnou, lebo to musíš byť kováč, stolár, poľnohospodár, obuvník, krajčír a ja neviem čo ešte, a to je moc.“

Vieš si predstaviť život na kopanici aj so školopovinnými deťmi?

„Žiaľ, naše bezplatné školstvo vyžaduje, aby si dieťaťu veľa

platil za to štúdium. Môj pohľad na školu je taký, že keď dieťa ide do školy, má sa tam učiť. A keď príde zo školy, má mať voľno a nie aby si ďalších 5 hodín písalo úlohy a učilo sa na ďalší deň. Potom je tá škola zbytočná, pretože sa dieťa učí aj tak doma. Dúfam, že u nás príde možnosť, že nebude povinná školská dochádzka, ale vzdelanie.“

Pokiaľ by bola v našom dosahu nejaká alternatívna škola, tak si myslím, že by som neváhal.“

Zase na druhej strane - keď vezmem školu v dedine - tie dedinské školy majú predsa len menšie požiadavky na deti a je to také voľnejšie...“

Čo je najkrajšie a najťažšie v živote kopaničiara?

„Najkrajšia je sloboda a najťažšia je sloboda... Ešte stále to nie je úplná sloboda, a ani nikdy nemôže byť, lebo spoločnosť ňu nenechá. To je aj o tých peniazoch - ja od spoločnosti teoreticky neočakávam nič, ale ona stále očakáva odo mňa, že budem platiť dane niekomu za niečo, ale vlastne komu, kde a za čo? Musím si platiť zdravotné poistenie a musím platiť všeličo iné a zdá sa mi to celkom zbytočné...“

Čiže tá sloboda je pekná, pretože tu som to naozaj pochopil, čo to je, ale zároveň je to aj to najťažšie - a to je to, prečo ľudia radšej tú slobodu ozelejú, lebo sloboda je zodpovednosť. Ale dnes už by som si ťažko predstavoval, že by som niekde šiel na osem hodín robiť...“

Richard Medaľ

Více než nadšení

„Bylo to fantastické!“ „Vaše příroda je kouzelná,“ „Kus vynikající práce.“ Ředitelé 22 nevládních ochranných organizací spadajících pod The Wildlife Trusts partnership byli z Bílých Karpat úplně vedle.

K nadšení přispěly nejen naše rozsáhlé druhově bohaté louky, ale i mraky motýlů, hejno čápů a další ptáci a rostliny, kteří už ve Spojeném království vyhynuli. Obdiv naší přírody však nebyl jediným důvodem, proč letos v červnu uspořádali výroční valnou hromadu v zahraničí, na Radějově. Zástupci „Správ přírody“, jak bychom je mohli nazývat česky, hledali také inspiraci pro řešení své krize. A nakonec se mi svěřil jejich generální ředitel Simon Lyster, že jim to i finančně za to stálo.

Celkem 47 správ přírody či Wildlife Trusts spravuje po Anglii, Walesu, Skotsku a Severním Irsku pouze roztržštěné přírodní rezervace (celkem 2.400), a to více či méně nezávisle na sobě. Zastře-

šující The Wildlife Trusts partnership proto hledal způsob, jak oněch 47 organizací sjednotit a vybudovat národně jednotnou organizaci navenek.

K tomu byli do Radějova pozváni jak zástupci ze Zlínského a Jihomoravského kraje, z Parlamentu ČR, Českého komitétu MaB, tak i některé nevládní organizace v oblasti ochrany přírody z České i Slovenské republiky. Samozřejmě byly zastoupeny i Správa CHKO Bílé a Správa CHKO Biele Karpaty. Ty všechny měly za úkol seznámit hosty se způsobem práce, financováním a organizačními strukturami.

Britové od nás nejen přebírali zkušenosti a názory, také nám něco dali. Především pocit, že zdejší ochranná práce má úroveň, za kterou se v rámci Evropy nemusíme stydět.

Závěrem lze říct, že jednotlivá jednání ale i exkurze a další diskuse nebyly zbytečné. Při celkovém hodnocení poslední

Exkurze na Čertoryjích

večer nezaznělo ani jedno záporné slovo. Příjemné prostředí v penzionu i jeho okolí, dobré jídlo, ale i výsledky jejich (někdy těžkých) jednání způsobily takovou euforii, jakou u Britů máto známe.

Dobrý dojem ze zdejšího pobytu možná vyústí v další spolupráci mezi ochránci přírody v obou zemích. O Wildlife Trusts určitě ještě uslyšíme.

Jan W. Jongepier

Práce i zábava na Hutích

Letošní červenec se do přírodní rezervace Hutě na Žitkově opět nastěhovali mladí lidé, kteří se rozhodli strávit část prázdnin netradičním způsobem: zažít senoseč na druhově bohatých svahových loukách a pomoci tak k uchování přírodních hodnot Bílých Karpat.

Tak jako v loňském roce i letos se naplno projevily význam letních pracovních táborů dobrovolníků pro údržbu těchto cenných luk ve složitém terénu.

Jednotlivec nebo malá skupinka, byť sebelépe strojně vybavená, by zřejmě nebyla schopná dosušit či sklídit každodenními boufkami zmoklé seno na tak velké rozloze členitých luk, nepřístupných těžkou mechanizací. To by pak třešlo v souvislých vrstvách na zemi, s drastickými dopady na rozmanitost rezervace.

Jisté zpřimitivnění sociálních vzorců chování, způsobené

ubíjejícím, několikanásobným obracením zmoklého sena v dusném klimatu, se naplno projevilo přitv. znělce - rituálním vzýváním obědy pomoci tance kolem kyrtaristy.

**Michal Hájek
Hluk**

Drietoma hostila houbaře

S rozdělením Československa v roce 1992 se rozpadly i různé federativní spolky. To hrozilo i vědeckým houbařům, ale slovenští mykologové hned přišli s iniciativou se pravidelně setkávat s českými kolegy.

A tak po prvním „Jarním setkání slovenských a českých mykologů“ v roce 1993 se každoročně setkávaly v květnu nebo červnu desítky houbařů z obou zemí.

Pro místo konání se vždy vybere nějaké příhraniční místo, např. Brodské, Lanžhot, Kúty, Ratiškovice, v Bílých Karpatech Drietoma (SK) a Radějov (CZ). Letošní 10. setkání se odehrálo

podruhé v rekreační oblasti Liešna u Drietomy, kam se třetí červnový víkend sešel rekordní počet 50 houbařů z celé Slovenské a České republiky. Mezi nimi se objevili i známí autoři houbařských knih, jako Vladimír Antonín, Ladislav Hagara nebo Pavel Lizoň, i přední odborníci jako Petr Vampola (rouřkaté houby) nebo Jiří Moravec (terčoplodé houby).

Kvůli předcházejícímu suchu se bohužel nepodařilo zcela splnit jejich očekávání, i když místy houby rostly. Hříbovitých bylo málo, diskuse vyvolaly hlavně vždy těžce určitelné holubinky. Jediným dobrým nálezem víkendů byla vzácná i zajímavá housenice stěvlíková (*Cordy-*

Zleva: V. Antonín, A. Vágnér

ceps entomorrhiza), která cizopasí na stěvlících. Ale co se přes den moc nepovedlo, bylo vynahrazeno po večerech i v noci, kdy se při skleničce vína rozvíjely vášnivější hovory o všech možných tématech kolem hub.

Po společenské stránce bylo setkání vydařené, příští rok v moravských Bílých Karpatech to bude snad i po vědecké stránce.

Jan W. Jongepier

Bučina ve Veselí

Ještě do 27. září hostí Městské muzeum ve Veselí nad Moravou fotografie Ferdinanda Bučiny spolu s kroji z Hornácka. Vystaveno je celkem 61 fotografií v různých rozměrech.

Pražský fotograf Ferdinand Bučina (1909-1994) proslul historicky a umělecky unikátními fotografiemi lidí a krajiny Hornácka. Zdokumentoval především obec Javorník, kde ho zaujala čistota folklóru, kde lidé chodili stále v krojích, ctili všechny tradice a to nejen o slavnostech a výročních. Jeho zájem o dokumentární fotografii v tomto kraji je datován rokem 1940, kdy jel natáčet do Blatnice jako reportér-kameraman Československého filmového týdeníku. Poté se rozhodl navštívit Bílé Karpaty a obec

Javorník. Rozhodl se, že se tam musí znovu vrátit a fotografovat.

Jeho národopisné zaujetí vyústilo v obrazové knize Lidé z Javorníka, kterou vydal ještě v roce 1941 před Vánoci. Fotografie, které vznikly v následujících letech, chtěl Bučina vydat v pečlivě připravené knize Vzpomínka na Javorník. Ta však nikdy nevyšla. V nakladatelství Politika se změnily po roce 1948 poměry a celá kniha zobrazující tehdy pro nastolený režim nežádoucí zakotvení moravsko-slováckého venkova šla do stoupy.

Bučina se do Javorníka vracel celý život, pronajímal si tam světnici a s manželkou Vlastou podnikal četné výlety po okolních krásách květnatých luk, hor a bukových lesů. Zastavoval se u lidí při práci na polích, hovořil

s nimi, navštěvoval je v chalupách a hlavně je fotografoval. Za řadu let tak vzniklo jedinečné dílo čítající v archivu Ferdinanda Bučiny několik set negativů.

Škoda, že se sám autor nedožil těchto dnů, kdy se jeho fotografie vracejí do kraje jejich vzniku.

Tomáš Rasi
Praha

(autor je vnuk F. Bučiny)

Veselské muzeum je otevřené od pondělí do pátku 8-12 h., 13-16 h., v neděli 13-17 h.

Velkoplodé slivoně na Velicku

V minulém čísle se v této rubrice po několika předchozích pojednáních o polo-kulturních typech malých slivoní objevil popis málo rozšířené 'Štolcovy slívy'. Dnes bych chtěl připomenout, že při mapování starých ovocných odrůd v Bílých Karpatech se našly další méně známé, ale již pomologicky popsané odrůdy slivoní.

'Jefferson'

Začátkem minulého století patřila tato žlutá slíva k nejlepším ve své skupině a hojně se rozšiřovala po Evropě. Bohužel, na Moravu se dostávala jen sporadicky. Je velice úrodná a dává velké pěkné plody a proto byla doporučována k výsadbě do zahrad (na veřejných místech by prý lákala ke krádežím). Vyžaduje teplejší polohy, úrodnou a ne suchou půdu. Vynikající k přímému konzumu, do pečiva i k zavařování.

'Oullinská'

Rovněž žlutá slíva, ale oproti předešlé kulovitějšího tvaru a zrající až o dva týdny dříve, tj. v polovině až koncem srpna. Je samozprašná, úrodná, chutná. Jemná slupka zapříčiňuje pomačkání, hnití a časté nabodnutí hmyzem, proto se musí sklízet o něco dříve, než úplně dozraje. Roubovaná na myrobalánu rodí méně.

'Lovaňská'

Patří mezi největší modré slívy a pro svoji velikost a krásu se často objevovala na trhu pod lidovými názvy „papčata“, „paví vejce“, „kozí cecky“ a pod. V příznivém teplém roce dává chutné, sladké ovoce, opačně pak plody jsou jen nasládlé a dužnina je blátivá. Kvete pozdě a je samozprašná. Bohužel trpí monilií a často se na stromech objevují celé chomáče. Dříve se používala

jako mezištěpení, protože vytváří rovné kmeny. Plody, kromě tržního významu, se dají upotřebit na povidla i do koláčů.

'Walterova raná'

Prostředně velké, oválné plody této pološvestky připomínají spíše slívu. Je docela dobré, navinulé aromatické chuti, dužnina má tuhou, dobře se odlučující od pecky. Dobře se prodává díky své ranosti a jakosti (zraje v první polovině srpna i dříve), je vhodná i k zavařování. Bohužel hodně

červíví. Roste zdravě, bujně a plodí brzy a hojně po výsadbě.

'Vaňkova raná'

Byla vypěstována v Chrudimi ve dvacátých letech minulého století a rozšiřovala se též pod názvy „Bezděkovská“, „Chrudimská“ nebo „Chrudimka“.

Je to velká, raná švestka zrající již kolem 10. srpna! Vyžaduje lepší půdy, protože je velmi plodná a roste zdravě, v mládí bujně. Je chutná a plody jsou pěkného švestkovitého tvaru. V květu je odolná vůči pozdním mrazům, málo červíví. I dnes by našla uplatnění alespoň v domácích zahradách.

Václav Tetera
Pravčice

Slíva Jefferson

Po Alpách teď Karpaty

Malé Karpaty, Bílé Karpaty, Beskydy, Fatry a Tatry nebo Zakarpatská Rus - všechny patří do jednoho velkého celku: Karpatského oblouku, táhnoucího se přes sedm států od Rakouska a České republiky až po Ukrajinu a Rumunsko. Přes veškeré rozdíly mezi nimi mají tyto hory společný nejen původ, ale také přírodní a kulturní bohatství i problémy.

To si začal uvědomovat Světový fond pro ochranu přírody (World Wildlife Fund - WWF) a založil v roce 1999 Iniciativu pro karpatský ekoregion. Iniciativa je vlastně mezinárodní sdružení organizací a institucí státních i nevládních, obcí i soukromých subjektů. V současnosti je jich už více než 50. Hlavním záměrem je „zajistit potřeby ochrany a udržitelný rozvoj v rámci všech sedmi karpatských zemí“.

Významné Karpaty

Během uplynulých tří let se Iniciativě už podařilo zajistit jeden obsáhlý úkol. Mapovala a vyhodnocovala území Karpat z hlediska přírody a ekologie, včetně socio-ekonomických otázek, jakož i konkrétní nebezpečí, kterým je tento region vystaven. Výsledky jsou shrnuty v publikaci Karpaty na přelomu milénia (včetně rozsáhlejší verze na CD-ROM), k dispozici u Nadace Partnerství v Brně nebo u Daphne² v Bratislavě, které činnost Iniciativy v naší zemi koordinují.

Dozvíme se, jak jsou Karpaty vlastně unikátní a to nejen v rámci Evropy. Jsou domovem 481 druhů rostlin, jež nerostou nikde jinde na světě, a mnoha ohrožených druhů zvířat. Karpaty ukrývají nejrozsáhlejší horské lesy a pralesy v Evropě, nejpočetnější evropské populace medvěda hnědého (6500), rýsa ostrovida (2500) a víka (4000) a poměrně velké počty kamzíků, bobrů, vyder, divokých koček a svišťů.

Za tento stav vděčí Karpaty do značné míry své historii, která je ponechávala vždy spíše stra-

nou velkých událostí, společenských a ekonomických změn. Podařilo se jim uniknout i nejhrošším dopadům socialistické devastace přírody a krajiny. Šetné formy drobného zemědělství a pastevectví vtiskly krajině celých Karpat nezaměnitelný ráz a dodnes tvoří důležitou součást obživy místních obyvatel.

Ohrožení

Zpráva současně poukazuje na ohrožení tohoto bohatství. K němu patří nejen znečišťování,

odlesňování, pytláctví nebo výstavba silnic a dálnic, ale také vylidňování venkova, které vede k následnému zanedbávání péče o krajinu.

Zřejmě největším ohrožením pro životní prostředí Karpat je hospodářská transformace, kterou státy Karpatského oblouku nyní procházejí. Ta přináší i omezení podpory zemědělství. Plánovaný vstup karpatských zemí do Evropské unie tento trend zřejmě nezvrátí: zemědělské dotace EU spíše podporují intenzifikaci hospodaření.

Iniciativa pro karpatský ekoregion a WWF proto navrhuje mj. podporu venkovských hospodářství a podniků a rozšíření současných chráněných oblastí.

Loni podepsaly hlavy států ze 14 zemí „Deklaraci o životním prostředí a udržitelném rozvoji v karpatsko-dunajském regionu“. V přípravě je Karpatská konvence, která bude (na způsob Alpské konvence) právně upravovat ochranu a udržitelný rozvoj celé oblasti.

Modelová oblast

Ve zprávě ale také najdeme praktické příklady organizací, které už cosi dokázaly a ukazují další cestu, např. moštárna v Hostětíně. Iniciativa také vyhlásila čtyři modelové oblasti, jejichž smyslem je ukázat, že trvale udržitelný rozvoj a ochrana přírody a krajiny obcím přispívá ekonomicky a přináší nová pracovní místa. Jednou z těchto

oblastí jsou Bílé/Biele Karpaty, kde působí už delší dobu kromě Tradic Bílých Karpat základní organizace ČSOP Bílé Karpaty, Kosenka a Veronica nebo STUŽ Bílé Karpaty.

Podrobnější informace (v anglickém jazyce) o Karpatské iniciativě je na internetu: <http://www.carpathians.org>

Jan W. Jongepier

¹⁾ Tomáš Růžička nebo Václav Štětka, Nadace Partnerství, Panská 7, 602 00 Brno, tel. 776 060 123

e-mail: vaclav.stetka@ecn.cz;

²⁾ Viera Stanová, Daphne, Hanulova 5/d, 844 40 Bratislava, tel. 076 / 541 21 62,

e-mail: daphne@changenet.sk.

Výukové programy o lese

To, že s novým školním rokem přichází opět nabídka výukových programů a exkurzí VIS Bílé Karpaty pro školy, není třeba opakovat.

Považujeme však za důležité připomenout spolupráci, kterou naše středisko jako člen Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina má s Lesy České republiky, s.p.

Lesy ČR si dobře uvědomují potřebu ekologické výchovy dětí a mládeže, a proto už čtvrtým rokem finančně podporují výukové programy a publikace na téma

„Les“ ve střediscích ekologické výchovy.

Tematické okruhy programů, které byly pro společný projekt vybrány jsou: rostliny a živočichové v lese, lesní ekosystémy, význam lesa pro člověka a hospodaření v lese.

VIS Bílé Karpaty nabízí v současné době 7 různých výukových programů z těchto okruhů, které jsou díky podpoře Lesů ČR finančně zvýhodněny.

Kromě výukových programů jsme získali podporu menšího projektu - „Lesy od údolí až na

vrcholky hor“. Jedná se o sadu pomůcek, která má sloužit ke zkvalitnění a rozšíření výukových programů o lese. Na konci kalendářního roku bude tato pomůcka všem k dispozici v našem středisku k zapůjčení do výuky.

Kontakt: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel. 518 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz

Radka Nekardová
Veselí nad Moravou

Jaký byl 7. ročník Karpatáčku?

„Místo konání: střední Evropa, Česká republika, Bílé Karpaty, Filipovské údolí.“ Tak zněl popis lokality letošního tábora Karpatáčku pro účastníky.

Tak jako každý rok, pro-
vázela i tentokrát účastníky celotáborová hra. V duchu dobývání himalájské velehory vystupovali táborníci po jednotlivých dnech do výškových táborů. Zdolat vrchol hory se odvážily čtyři skupinky: Yetyové, Nádkové, Kobry a Atomici.

Všech 25 účastníků ve věku od 7 do 16 let nakonec zdárně vystoupilo na pomyslnou horu. Cesta však v žádném případě nebyla snadná. Nebezpečné traverzy, pukliny v ledovci, lavinová pole a další nástrahy číhaly téměř na každém kroku. Díky pěknému počasí probíhala většina aktivit v divočině Bílých Karpat. Snad nejnáročnější výpravou byla expedice na Velký Lopeník a přilehlé okolí na Slovensku.

Velkou pochvalu si zaslouží všichni táborníci za brigádu, při které vysekávali nálet keřů na okraj lesa z důvodu rozšíření pastviny nad Javorníkem. Odménou byla projížďka na koních a dovádění s kůzlaty a ovečkami na farmě.

Velkou tábornickou zkušeností byl i letos sjezd po lanovce, pádlování na kánoí a závěrečný

orientační běh při honbě za pokladem. A kdo tentokrát získal poklad? Myslím, že všichni. Každý si domů něco odvezl. Ovšem první místo a tričko „Karpatáček“ v dramatickém závěru dobývání pokladu nakonec získaly Kobry. Že orientace v lesnaté krajině Bílých Karpat není jednoduchá, dokazují dvě zbloudilé skupinky. Do tmy se však zatoulané ovečky našly, a tak závěr patřil veselí a písničkám.

Tak ahoj za rok na Karpatáčku!

Josef Dufek
Veselí nad Moravou

Anketa na středních školách

Se studenty středních škol bohužel nemají pracovníci v oblasti ekologické výchovy kontakt tak často jako s dětmi ze základních a mateřských škol. Proto se rozhodlo VIS Bílé Karpaty v předchozím školním roce realizovat zajímavý a přínosný projekt zaměřený právě na tuto skupinu studentů.

V průběhu měsíce února až května byly navštěvovány odborná učiliště, střední školy a gymnázia na Hodonínsku a Uherskohradištsku s anketou o tzv. trvale udržitelném životě. S anketou bylo osloveno celkem 423 studentů.

Cílem projektu bylo alespoň okrajově proniknout do světa dnešní mládeže. Zjistit, jaké mají studenti povědomí o různých problémech - počínaje místními a konče globálními. Dozvědět se, zda jsou tváří v tvář současným problémům ochotni se v něčem uskromnit nebo pomoci. V následující diskusi jim byl také nenápadně představen koncept trvale udržitelného života spočívající v hledání harmonie mezi rozvojem společnosti a ochranou životního prostředí jako domova. Vcelku často se tato diskuse točila kolem žhavých témat jako je automobilový provoz, hypermarkety a nadnárodní společnost, humanitární pomoci, přístěhovalectví, problematika ochrany bobrů nebo kolih apod. Musíme přiznat, že jsme se někdy dostali do bludného kruhu. Co je vlastně ještě udržitelné a co už ne - a kdo má právo to určit? Lze se obejít bez auta? Co je pro nás základní standard či nutnost a bez čeho se neobjedeme?

Doufáme, že pro studenty byla anketa příležitostí nejen k vybočení z běžné studijní rutiny,

ale také k podnětné diskusi a přemýšlení, jak někteří uvedli. Anketa zároveň odhalila pozitivní věc, že někteří studenti vedou aktivní spolkový život nebo si pozorně všímají různých problémů nejen ekologických, ale i sociálních. Z místních problémů studenti nejčastěji uváděli: problémy černých skládek a pohozených odpadků včetně psích výkalů, znečištění prostředí a hluk z automobilové dopravy, spalování komunálních odpadů (plasty) doma v kotli či vypalování mezí, přeplněné kontejnery. Dále studenti zmiňovali špatnou dopravní dostupnost menších obcí, absenci čistíren odpadních vod. Ze sociálních problémů uvedli například drogy, lidskou lhostejnost nebo málo příležitostí pro trávení volného času.

K dokreslení několik citací:
„Každý den jezdím do školy autobusem a zpátky vlakem. Ráda se dívám z okna, ale tento

pohled mi ničí povalující se PET lahve v příkopech a všude poletujících sáčky.“

„V každém příkopu nepořádek. Lidi jsou líní udělat pár kroků a vyhodit to do kontejneru.“

„Máme zdevastované silnice, je tu čím dál horší krajina.“

„Mám ráda přírodu, ráda bych jí pomohla, ale mám pocit, že můj boj proti průmyslu znečišťující životní prostředí by byl marný.“

Při zmínce některých problémů a pesimistických výroků jsme se cítili bezradně. Možná, že projekt „Mapování a eliminace černých skládek“ dá středoškolákům možnost udělat něco pro životní prostředí ve svém okolí. Další zájmové kroužky i školní třídy, které by se do něj chtěli zapojit, jsou přivítány. Bližší informace: tel. 518 322 545.

**Barbora Duží
Veselí nad Moravou**

Poznej zvířátko - ekologická hra do klubovny

Přicházející podzim přináší řadu radostí. Snad všechny děti rády sbírají kaštiny. Jistě, můžou z nich stavět zvířátka, můžete je ale využít i při této hře:

Vedoucí si před sebe vyrovná řádku deseti kaštanů a myslí si nějaké zvířátko (měl by ho ale dobře znát). Nabídne dětem jednu nápoděvu a čeká, kdo uhodne, o které zvířátko jde. Napoprvé nejspíš neuhodne nikdo - a tak vedoucí přidá další informaci a odebere jeden kaštan. Možná nikdo neuhodne ani teď a následuje další informace a další odebraný kaštan. Kdo uhodne jako první, získává kaštan, které zbydou v „nabídce“.

První informace by samozřejmě měly být hodně obecné a postupně by se měly upřesňovat. Je možné ale tuto hru využít i ke „zveřejnění“ různých pikantností a málo známých faktů ze světa zvířat, k odkrývání jejich vztahů s okolím...

Samozřejmě můžete kaštan nahradit čímkoli jiným (třeba body), ten kdo hádá může odpověď napsat nebo pošeptat a tak může v každém kole získat body více dětí. Možných obměn je spousta a fantazii se meze nekladou. Hra je to zdánlivě jednoduchá, ale mezi mými dětmi byla dlouho jedna z nejoblíbenějších.

Jana Hajduchová

Po Správě CHKO Bílé Karpaty je Společnost pro trvale udržitelný život - regionální pobočka Bílé Karpaty další organizací, která zveřejnila svoje webové stránky.

Najdete na nich řadu zajímavých informací, představujeme tu všechny projekty, jenž realizujeme nebo na kterých se podílíme, včetně výroční zprávy. Snadno dostupné jsou informace o akcích, které pořádáme pro veřejnost, například program cyklu besed Cesty, Dny pro duševní zdraví, v únoru to bude kampaň 30 dní pro občanský

sektor. Je zde i nabídka ubytování v chaloupce na Vyškovci, k dispozici je i ekologická poradna, která zatím funguje jen v elektronické podobě.

Rubrika „Aktuality“ bude nabízet nejrůznější zajímavosti, názory, ohlasy a další informace, nebudou samozřejmě chybět ani odkazy na „spřátelené“ a jinak zajímavé webové stránky včetně stránek časopisu.

A kde tedy tyto stránky hledat? Pod adresou www.stuz.uh.cz.

Jana Hajduchová

V minulém čísle jsme otiskli článek Pavla Bezděčky o historii a problematice sporu kolem rekultivace břehů řeky Vlára. Na tento článek jsme dostali ohlas RNDr. Mojmíra Vlašína.

Ale vzhledem k tomu, že tento text byl již publikován v Mladé frontě dnes dne 31. 8., nepovažujeme za nutné text tisknout znovu. V celém znění jej publikujeme na webových stránkách STUŽ Bílé Karpaty a zájemcům jej na požádání zašleme.

Redakce

Hubkáři na Moravskolieskovských kopaniciach

Naše Moravskolieskovské kopanice boli v minulosti známe množstvom húb a tiež i druhmi húb.

Medzi pozoruhodnosti patril i druh Hľuzovka letná (*Tuber aestivum*).

Veľmi veľa zápisov o náleziskách tejto huby je z prelomu 19. a 20. storočia. Najznámejším miestom tejto huby v Bielych Karpatoch

boli práve naše kopanice. Pretože sme vlastnili takúto lokalitu, kde táto huba rástla, zaujala ma hlbšie. Miesta, kde rástla, sú severovýchodné svahy našej doliny, pomernestrmé, s názvami Poriez, Tešľa, Búlikech lúky, Svinárky. Boli to lúky podľa zloženia tráv i kosenia (čas zberu) neskoré. Kosili sa koncom júla a začiatkom augusta. Pre nás domácich bolo zaujímavé, keďže mala parcela veľkú výmeru a bolo treba veľa koscov i hrabačiek, pozorovať, ako usilovne všetci pracujú, aby našli huby. Viacej týchto húb ako posledný našiel kosec v roku 1963. Sám som

našiel dve stredne veľké plodnice v roku 1961, pri hrabaní sena. Potom, čo zobralo tieto lúky JRD a ŠM, zrejme už nenašiel nikto. Lúky sa prestali kosť a boli veľmi devastované stádami dobytky, teraz sú tie stráne ako lesostep.

Najznámejším, kto sa touto hubou obchodne zaoberal, bol obchodník A. Wünsbach z Nového Mesta nad Váhom. Dodával koncom 19. a začiatkom 20. storočia ročne priemerne 280 kg týchto húb, hlavne pre Piešťanské kúpele. Roľníci tieto huby hľadali pomocou cvičených psov, a nimi označené miesto vyhrabávali motyčkou. Chodil tu tiež hubkár z Piešťan, ktorý mal cvičené ošípané. Maďarský mykológ Hollós zobrazil kompletne vyzbrojeného hubkára z Moravského Lieskového.

Hľuzoviek je viac druhov, ale žiadny nebol tak hojný ako Hľuzovka letná. Hľuzovky sú vychýrené aromatické huby, ktoré sa od staroveku až podnes používajú pri príprave rozličných jedál. Najmä ako prísada do mäsitých

jedál a ako korenina. Rastie skoro výhradne v dubinách, pretože tvorí mykorhízu s dubmi. Vyskytuje sa najmä na vápencovom podklade, na miestach s charakteristickou teplomilnou vegetáciou. Hľuzovité až 10 cm veľké plodnice sú na povrchu súvislo pokryté čiernymi bradavičkami. Dužina je najprv belavá alebo žltkastá, neskôr hnedastá popretkávaná belavými žilkami. V čase zrelosti má výraznú arómu. Plodnice rastú pod povrchom zeme od polovice leta do zimy. Pred prípravou treba čiernasté bradavičky odstrániť.

Bolo by zaujímavé pokúsiť sa o zistenie, či sa ešte nachádzajú tieto huby alebo už vyhynuli. Bola to huba ktorá v minulosti náš kraj zviditeľnila v celom Uhorsku.

Ján Čičko
Moravské Lieskové

Na obrázku kópia kresby Moravskolieskovského hubkára, ako ho nakreslil maďarský mykológ L. Hollós

Rozhledna na Velkém Lopeníku

Na vrcholu druhé nejvyšší hory Bílých Karpat, ve výšce 911 m n.m., dnes najdete pomník obětem druhé světové války, několik laviček, ohniště a turistický rozcestník. Pár metrů pod vrcholem je udržovaná studánka. Pamětníci by vám však mohli potvrdit, že zde po několik desítek let stávala dřevěná turistická rozhledna.

Ta první byla postavena v roce 1944 jako významný zeměměřičský bod. Hned po válce, v roce 1946, však shořela. Ještě v témž roce byla zahájena výstavba nové, prakticky totožné rozhledny, která zde stála až do roku 1972, kdy vlivem drsného klimatu dosloužila. Až do roku 1995 pak v jejím místě stával jednoduchý dřevěný triangl.

V rámci širšího projektu přeshraniční spolupráce obcí mikroregionu Uherskobrodsko bylo již před časem rozhodnuto o obnově turistické rozhledny na vrcholu Velkého Lopeníku. O technických parametrech stavby, podmínkách jejího provozu, způsobu výstavby a dalším postupu připravovali dne 10. prosinci 2001 v Zemianském Podhradí zástupci obcí Lopeník, Vápenice, Vyškovec, Březová, Nová Bošáca, Trenčanské Bohuslavice a Zemianské Podhradie. Jedná se o obce, soustředěných do tzv. Sdružení obcí pod Lopeníkem.

Návrhy

Výsledkem těchto jednání byl projektový záměr na stavbu „Rozhledna Lopeník - symbol přátelství Čechů a Slováků“. Záměr předpokládá výstavbu cca 20 m vysoké rozhledny vybudované ze vzdušné příhradové dřevěné konstrukce s vnitřním schodištěm a jednoduchým zastřešením. Základy rozhledny mají být betonové s dolní kamennou podezdívkou. Okolí rozhledny má být upraveno a má sloužit pro pořádání vzájemných československých kulturních a společenských aktivit.

Sdružení obcí s tímto záměrem oslovilo prof. Šarafina z katedry architektonické tvorby obytných budov VÚT Bratislava a ing. arch. Kramolišovou z VÚT Brno. Pod vedením těchto pedagogů vzniklo na třicet ateliérových prací studentů, které kromě architektonického modelu budoucí rozhledny zahrnovaly i návrh na rozšíření existující naučné stezky Lopeník. Konkrétně se jedná o vybudování tří nových stanišť s informačními panely. Některé návrhy počítají dokonce i s postupnou úpravou celého vrcholu Velkého Lopeníku, tedy s odlesněním části území kolem pomníku za oběti druhé světové války a jeho následnou kultivací, v nejjednější části pak s úpravou nového ohniště s lavičkami a dále s vybudováním noclehárny na severní straně, která má sloužit jako skladiště materiálu a nářadí pro následnou výstavbu rozhledny (objekt noclehárny je v návrzích řešen jako nevytápěná a nezašlepená srubová konstrukce s kamennou podezdívkou, trojúhelníkovým půdorysem a pultovou dřevěnou střechou). Dne 12. června 2002 proběhla na Obecním úřadu Nová Bošáca prezentace studentských prací a současně i slavnostní vyhodnocení těchto návrhů, a to na základě výsledků předchozího hlasování veřejnosti na slovenské straně.

Základní kámen

Následný vývoj událostí byl poněkud nezvyklý, protože místo úředního projednání záměru stavby s dotčenými orgány státní správy, se dne 23. června 2002 uskutečnilo slavnostní položení základního kamene. Akce byla zahájena v zasedací místnosti Obecního úřadu Březová, kde si účastníci (pozváni byli starostové obcí, architekti a studenti) měli možnost prohlédnout vystavené modely rozhledny. Odpoledne se všichni přítomní přesunuli na vrchol Velkého Lopeníku, kde byl slavnostně položen a za účasti březovského faráře, dechové

hudby a veřejnosti posvěcen monumentální, cca 700 kg těžký, základní kámen rozhledny. Při této příležitosti zde byla zahájena rovněž symbolická sbírka na rozhlednu, která vynesla prvních 5000 Kč. Všechny tyto události bylo dosti podrobným způsobem zveřejněny v denním tisku.

Avšak teprve o měsíc později, tedy v průběhu července, došlo k prvnímu oficiálnímu kroku obce

Některé ze studentských návrhů nové rozhledny

Lopeník, na jejímž katastrálním území má rozhledna stát. Obec se obrátila na Správu Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty s žádostí o vyjádření ke změně stávajícího územního plánu obce, který se stavbou rozhledny na vrcholu Velkého Lopeníku nepočítá.

Státní hranice

Následně na to svolala Správa CHKO Bílé Karpaty v této věci jednání, na které, vzhledem k charakteru stavby a s obavou z možných komplikací v následných jednáních, přizvala i zástupce Oblastního ředitelství cizinecké a pohraniční policie ČR, Úřadu civilního letectví, Stavebního úřadu Strání a Okresního úřadu Uherské Hradiště. Jednání bylo zahájeno prohlídkou studentských modelů rozhledny, které byly vystaveny v prostorách obecního úřadu Lopeník. Prohlídka ukázala, že právě ty nejprostší návrhy odpovídají představám zúčastněných, zatímco hypermoderní architektonické kreace

vyzněly zcela naprázdno.

Následovalo ústní jednání, ze kterého vyplynulo, že ani jedna ze zainteresovaných stran nepovažuje stavbu rozhledny za nemožnou. Dokonce ani základní obava z tzv. tvrdé hranice se nepotvrdila. Nový zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky, který vstoupí v platnost od 1. ledna příštího roku, totiž neumožňuje překročení státní hranice nikomu, tedy ani občanům ČR a SR, mimo

oficiálně vyhlášené přechody. Naštěstí však připravovaná prováděcí vyhláška přinese možnost využívat tzv. turistických přechodů, kterých má být na území Velkého Lopeníka mezi ně patří, a proto by následný provoz rozhledny a osud česko-slovenských setkání neměl být ohrožen.

Jednoduchá stavba

Pokud budou dodrženy základní technické parametry stavby, tzn. výška okolo 20 metrů, stavba lehká, vzdušná, příhradová a dřevěná, rozhodně nebudou námitky ani ze strany Správy CHKO Bílé Karpaty, ani z Úřadu

civilního letectví. Taková jednoduchá stavba, která by ve své prostotě navázala na historickou tradici, by určitě nebyla překážkou leteckého provozu a rozhodně by ani neohrozila krajinný ráz hraničního hřebene Biosférické rezervace Bílé Karpaty.

Nezbývá než popřát, aby Sdružení obcí pod Lopeníkem získalo tolik finančních prostředků, aby rozhledna na Velkém Lopeníku brzy sloužila nejen turistům, ale i lesníkům při požární ochraně lesních porostů a policii při ochraně státní hranice.

**Pavel Bezděčka
Lukáš Batoušek
Správa CHKO Bílé Karpaty**

Dvě podoby rozhledny, která stávala na Velkém Lopeníku v letech 1946-1972

Kladný ohlas na rozhlednu

Loňský rok vznikl na kopci Travičná u Tvarožné Lhoty 54 m vysoký telekomunikační stožár, který mimo jiné funguje i jako rozhledna s ochozem ve výšce 34 m. V přízemním prostoru je také umístěna výstava o CHKO Bílé Karpaty. Jak rozhledna vlastně funguje, nám řekla paní starostka obce Marie Chalupová.

Rozhledna je podle ní „slušně využívána“. „Samozřejmě už není ten nápor jako loni, kdy byl objekt teprve otevřen. Za celou loňskou sezónu jsme napočítali

kolem deseti tisíc návštěvníků. Letos do konce června byla návštěvnost přes 4 tisíce lidí, což už je o 3 tisíce méně než loni za stejnou dobu.“

Starostka tvrdí, že je zájem i o výstavu. „První cesta návštěvníků vede přes výstavní prostor a většina z nich si ji opravdu prohlíží.“ Ohlas je vcelku kladný. „Celkem jsou lidé z návštěvy spokojeni. Jsou často překvapeni, jak vyjdou nahoru, co všechno se v okolí ještě nachází a jak je krajina krásná.“ Žádné negativní reakce? „Neslyšela jsem zatím, že někomu vadí třeba ta ocelová

konstrukce. Dostali jsme pouze pár stížností od obyvatel, že se jim zhoršil signál televize. Naopak se ozývají i další starostové, kteří se ptají na naše zkušenosti s rozhlednou.“

Důvodem, proč se lidé přijdou podívat, spočívá podle starostky hlavně ve zpestření zábavy pro návštěvníky rekreační oblasti Lučina, u které s rozhledna nachází.

A jak se to obci, jako nájemci rozhledny, vyplatí? „Vybíráme vstupné 15 korun, skupiny platí 10 korun za osobu. Ten příjem pokryje zhruba náklady na strážce a na údržbu a přináší nám malý zisk.“

Rozhledna je v letní sezóně otevřená každý den kromě pondělí.

Jan W. Jongepier

Věže, stožáry a jiné zlo

Přáním nejen ochránců přírody, ale i mnoha obyčejných lidí, je zachovat krajinu Bílých a Bielych Karpat v její malebné kráse. Krajinový obraz ale dnes ruší celá řada cizích prvků, jako jsou sloupy elektrického vedení, stožáry, vodojemy, větrné elektrárny, obudné kraviny postavené vysoko na kopcích, silážní věže...

Nepřehlédnutelnou dominantou je známý vysílač na Velké Javorině. Všechny tyto stavby někdy i velmi tvrdě zastihují původní krajinné dominanty, ať už přírodní nebo postavené lidskou rukou. Ruší jak svou velikostí, tak tvarem nebo barvou. Smutné je, že většina těchto staveb je v krajině natrvalo a jen velmi těžko je možné je odstranit. Snad jen stožáry elektrického vedení by šly nahradit podzemními kabely, ale i to by znamenalo ohromné náklady. Pokud jejich odstranění je nadlidským úkolem, je otázkou, jestli lze alespoň zachránit současnou, dosud poměrně harmonickou tvář bělokarpatské krajiny.

Dříve přibývaly, mnohdy i načerno, různé objekty, které jen těžko zapadaly do zdejších obcí a krajiny. Většina těchto

Vysílač na Velké Javorině rozhodně není ozdobou nejvyšší hory Bílých Karpat

pochybných staveb naštěstí kazí pouze menší oblast - část ulice, obce, maximálně krajinu kolem obce.

Ale v posledních letech se objevují i stavby s mnohem závažnějším charakterem - vysílací věže pro signál mobilních telefonů. Věže vznikají všude kolem nás a nemějí ani chráněné krajinné oblasti. Právě tam jsou podle operátorů vhodná, vysoká místa pro jejich umístění. Druhou stranou mince však je, že natakových místech jsou tyto stavby vidět ze širokého okolí a kazí krásný pohled na téměř čistý, ničím neporušený hřeben. Někdy se operátoři nedomluví a postaví dvě věže těsně vedle sebe, na Mikulčině vrchu a v Tvarožné Lhotě se dohoda podařila, ale za cenu vyšších věží.

Stejný efekt mohou mít i rozhledny. Rozhledny jsou poněkud zvláštní objekty, někdy fungují jako pes, který se kouše do svého ocasu. Tyto stavby mají za úkol přitahovat návštěvníky, aby si mohli užít krásné, přírodní krajiny, ale svým vznikem kazí samotný cíl návštěvy. Ze samotné rozhledny je pěkný výhled na okolní krajinu, ale z okolní krajiny místo rozhledny bije do oka. Příkladem je objekt nad obcí Tvarožná Lhota, ve kterém je vysílací věž kombinovaná s rozhlednou. Stavba má výšku přes 50 m, je konstruována z kovu, má převážně šedou barvu a je vidět z širokého Pomoraví. Návštěvníci si jí sice chválí, ale přínos pro krajinu to není.

Problém všech výškových staveb spočívá v tom, že čím více vyčnívají příliš nad okolní krajinu, tím více vyniknou jejich nepřirozené tvary, materiály, popř. barvy.

Vývoj musí jít dopředu, ale doufám, že tvarožnoihotská rozhledna bude poslední stavbou svého druhu a že časem zmizí

Vodojem přisoudil původní dominantě - vesnickému kostelíku - zcela podružnou roli.

všechny vysílací věže z krajiny. Snad se objeví modernější technologie, které umožní telefonní spojení bez těchto oblud,

Bludiště stožárů elektrického vedení někdy připomíná krajinu jako ve sci-fi filmu.

snad se najdou i peníze na podzemní kabely elektrického vedení a bělokarpatská krajina tak přestane místy připomínat starý zadrátovaný hrnec.

Jan W. Jongepier
Jana Hajduchová

I ulička ve slovácké obci je poznamenána sloupy a tam, kde dřív čněla jen májka, je dnes zadrátovaná obloha.

Folklórních slavností se v regionu Bílých Karpat odehrává bezpočet. Dalo by se dokonce říci, že jsou mezníky v roce, a že ve Velké se žije od Hornáckých k Hornáckým, v Hrozenku od

Kopaničářských ke Kopaničářským a ve Stráni od fašanku k Javoňským. Náš časopis by musel mít dvojnásobný počet

stran, abychom mohli napsat o všech, a tak nám nezbyvá než s lhostěně věnovat prostor jednotěm, a jindy oněm. Dnes tedy

O Dolňáckých slavnostech a též o ledačem jiném

V neděli 7. července kolem deváté hodiny ranní letěl nad Hlukem, který podle některých lidí je vesnicí, podle úředních dokumentů zase městem, kůň. Kolébal se ze strany na stranu, převracel se na záda a mával účastníkům již 18. ročníku Dol-

bitév, které se zde odehrály v letech 1116 a 1421. Dnes je kaplička chráněnou památkou. Atmosféra svěcení byla příjemná. Farářovy promluvy prokládali zpěvem ptáci a do toho voněly luční květiny. Jediné co vadilo, byla spousta dokumentátorů, kteří

setkání Jan Procházka zazpíval písničku, kterou na počest 18. ročníku Dolňáckých slavností sám složil a která proto zaslouží ocitovat.

*Vyletěl sokolíček na tú hluckú věž,
pověz ty nám, krásný ptáčku, co
nám to neseš,
nesu já vám, lidé drazí, velkú
novínu,
že přijede k nám král švarný s celú
družinú.*

*Chystajte sa, v našem městě prý
chce zastavit,
uklúzajte, vyzdobujte, všecko
připravit,
af ho tady uvítáme pěkné vesele,
písni, tancem, aj vdolečky, šak
jsme přátelé.*

Ten páteční večer byl kouzelný. Nejenom, že jeho začátku mávalo zapadající slunce a večer byl teplý, on byl krásný i kvůli atmosféře, kterou tam přinesli účinkující. Zpívaly se neotřelé písně a pilo víno, to obstaraly především mužské sbory, vedle domácích přijely sbory z Neda-konic, Čejkovic, Bukovan a jeden, jmenující se Berkenhofzangers, dokonce až z Holandska a ten k počtu Hluku a potěše diváků zazpíval i píseň Fanoše Mikuleckého.

A pak k zdařilému průběhu večera přispěla i zahradní beseda u cimbálu, kde se postupně vystřídaly cimbálové muziky Babica, Mladí Burčáci a Ženičky.

Možná proto, že jsem opačného pohlaví, pro mne nejpříjemnější zážitkem večera bylo vystoupení cimbálové muziky Ženičky, která je na Slovácku

ňáckých slavností. Ten kůň, který patrně uletěl některému z dětí, se čirou náhodou stal výstižným symbolem slavností, neboť jak ve větru letěl někam k Javoňině, široko daleko oznamoval, že v Hluku se právě teď koná i Jízda králů.

Vůbec, letošní slavnosti byly přepestřé. Ve čtvrtek se světila kaplička pod zdejší výletním místem Babíma horama, kde se na udržované louce konala i polní mše. Kapličku, která je nově opravena, dali postavit pánové z Lichtenštejna, prý na památku

bránili ve výhledu a tak jsem se škodolibě zasmál nehodě jednoho z nich, který zakopl o kabel v trávě a skácel stojan s ozvučením. Ještě úsměvnější bylo, jak se ho v rozčilení snažil rychle postavit.

V pátek večer se u hlucké tvrze, kterou jako sídlo hejtmana Šarovec proslavil svým románem Na dolinách svítá František Kožík, sešlo s domácím ženským folklórním pěveckým sborem Klebetnice pět mužských slováckých sborů a k tomu navíc vyhrávaly tři cimbálové muziky. Na začátku

opravdu raritou, protože v ní hrají jenom ženy a dívky, letos navíc jedna nastávající maminka. Nevím, jestli si přeje kluka nebo holčičku, já jí pro budoucnost muziky přeji děvčátko. Ženičky spolu se ženským pěveckým sborem Klebetnice v duchu svého názvu hrály a zpívaly ve své osobité úpravě písně slovácky feministické, které jsou svým obsahem pro chlapy poměrně sympatické. Většinou jsou o tom, jak ženy mají rády víno, milování anebo vaření. A tak proč s nimi nesouhlasit, navíc v tom zapadajícím slunci jim to velmi slušelo.

Zdálo se mi, že ten večer je folklórem požehnaný, mužáci ze sborů k táhlým písním pili domácí víno, které si ve slaměných sotúrcích předvidavě donesli většinou každý ze svého. Ti, co si víno nedonesli, většinou pili pivo, folklorní mládež tančila před muzikou a vůbec nevaňilo, že na trávě, a tak nejvíce vadilo, že se muselo skončit.

V sobotu si přišli na své milovnici dechovky, v prostorách sportovního stadionu se konal festival dechových hudeb, v pořadí již jedenadvacátý. Vedle nejlepších dechových hudeb ze Slovácka, jako jsou Vlčnovjané, Kosenka, Zdounečanka, Šarovec, Bojané, se ho zúčastnili i Valdaufinka Ády Školky, slovenští Skaličané a holandský soubor Zwarte fanfare.

Přiznám se, že v neděli jsem, hleda na zamračenou oblohu, dlouho váhal, jestli mám jet do Hluku na kole nebo autem. Nakonec zvítězil sportovní duch a jak se ukázalo později, bylo to rozhodnutí šťastné, neboť vedle toho, že po cestě do Hluku jsem se kochal modrými květy zvonků a čekanky, které na mne mávaly z příkopů podél cesty, mohl jsem pak následně folklorní svátek zapít v příjemném prostředí restaurace v hlucké tvrzí velilinským zeleným. Toto štěstí již neměl organizátor skronické Jízdy králů Josef Holcman, který přijel autem. Přišel s vykulenýma očima, jestli jsem viděl to, co on,

a sice jak se nad Hlukem vznášel kůň a že to je mystické a že o tom něco napíše. Jak znám Josefa Holcmana, bude to jistě vyprávění působivé a živelné, protože Josef má jízdy králů rád. Má rád jejich atmosféru, jezce i koně, i když mu jeden kůň vloni urazil kus zubu, ale to bylo proto, že Josef se ho splašeného chystal zkrotit. Jak jsem si potom z filmového záznamu ověřil, ten kůň by Josefovi zub neulomil, kdyby ho pod tu vzpínající se opentlenou horu jeden z diváků nestrčil. Kůň za Josefův uražený zub nemohl, on se spláčil proto, že sousední jezdec, který se snažil na svém koni cifrovat, mu zajel nohou do slabin. Za ten vyražený zub vlastně mohl divák, co Josefa pod koně strčil, ale Holcman ho za to nežaloval, ačkoliv je svým povoláním soudce.

Ale ani já nechci nikoho soudit, já chci pouze říci, že nedělní hlucká Jízda králů znovu okouzila jak poetickým vyvoláváním, tak omašlenými kořmi i krásnými kroji jezdců, ale především svou tajemnou podstatou, na kterou dodnes napovídá skutečnost, že král i jeho pobočníci jsou oblečeni v ženských krojích. Lidová pověst vypráví, že je to na památku události, když v přestrojení ze ženu utíkal jistý král, ale původ obyčejně bude patrně mnohem starší. Může jít o obyčej na ochranu úrody, či nějaký obřad iniciační, ale dnes už je to v podstatě jedno. Jízda králů je oslavou mládí, krojů, pospolitého a barvitého života slovácké vesnice.

K oslavě se v neděli odpoledne přidal i pořad folklorních souborů, nazvaný poeticky podle knihy Čeňka Zírta Veselé chvíle v životě lidu. Ten jsem ovšem už neviděl, protože vystoupení folklorních souborů na hřišti moc rád nemám, ale jistěže bylo barvitě.

Já se přiznám, že mne více očarovalo řazení průvodu, protože jsem si mohl s přáteli podat ruce, zblízka vyfotografovat pentlení hluckých nevěst a tváře muzikantů. A tak příjemně nala-

děň nasedl jsem na svého favorita a špalírem diváků, kteří čekali na průvod a z dlouhé chvíle mávali i mně, který si v tu chvíli okusil, jak asi viděl ulici letošní král Vítek Pospíšek. Ten si chudák dva dny před Jízdy králů usekl travní sekačkou prst, když se snažil zvelebit své královské sídlo a v neděli jako málokterý hlucký král jel na koni s rukou v sádře.

Já jsem na tom byl poněkud lépe, ačkoliv mne poslední dobou zlobí tenisový loket, mohl jsem řídit oběma rukama a tak jsem na svém jednopodém oří odjel přes Babí horu směrem k Javořině, kam odletěl ten ranní Pegas. Za Horním Němčím, kde jsou pozůstatky někdejších nádherných květnatých bělokarpatských luk, jsem se na chvíli zastavil, jestli tam ten kůň z Hluku nepřistál, ale našel jsem jen motýly a čmeláky, pasoucí se na rozkvetlých vstavačích. Unavený, ale ještě více opojený zdejší rajskou zahradou, jsem neodolal ulehnout do voňavé trávy a snil - o věcech svých i o tom, kam mohl zaletět ten kůň z Hluku.

Pavel Popelka

Památné stromy (10)

Lípa v Šanově

Na další památný strom se dnes podíváme do okresu Zlín. Zde přímo v centru obce Šanov - jižně od Slavičina, východně od Bojkovic - se nachází přes 200 let stará lípa.

Jedná se přesně o lípu malolistou či srdčitou (*Tilia cordata*), která roste na pozemku obce nedaleko tamního obecního úřadu na pravém břehu potoka Rokytěnka.

Stáří lípy se jasně odráží v jejích velikostních parametrech: je 21 m vysoká a má obvod kmene (ve výšce 1,30 m) 519 cm - podle měření z roku 1999. Proto se také jedná, jak je uvedeno v Základních údajích o vyhlášených památných stromech, o „ojedi-

ný strom ve svém okolí vzrůstem a velikostí“.

Zdravotní stav šanovské lípy je bohužel narušený. Má centrální dutinu kmene a hnilobu ve střední části koruny. Nicméně strom kvete, plodí a semena jsou klíčivá. V roce 1999 byl proveden zdravotní řez a statické zajištění koruny stromu, čímž se jeho stav stabilizoval.

Vyhlášení jako památný strom (v prosinci 1999) má lípu chránit proti možným ohrožením, čímž je v tomto případě zejména myšlena úprava potoka a zásahy do koruny z důvodů ochrany nadzemního elektrického vedení. Veškeré zásahy a opatření lze totiž provádět pouze s předchozím souhlasem Správy CHKO

Bílé Karpaty. To se týká nejen stromu samotného, ale chráněno před poškozujícím zásahům je i ochranné pásmo o poloměru desetinasobku průměru kmene.

Bohumil Jagoš

Údržba chráněných území v roce 2002

V tomto roce získala Správa CHKO 4,3 miliónů korun na údržbu chráněných území a dalších cenných ploch. Je to suma o polovinu menší než v loňském roce a tak bylo třeba stanovit priority, aby se zvládla péče o nejcennější lokality.

Přes snížené finanční prostředky se podařilo zlepšit údržbu národní přírodní rezervace (NPR) Zahrady pod Hájem. Je to jedno z velmi cenných území, která se rozkládá na výměře 162 ha nad obcí Velká nad Veličkou. Najdeme zde květnaté louky a sady s mnoha druhy orchidejí i dalšími vzácnými rostlinami a živočichy.

Stejně jako u dalších lučních

rezervací je podmínkou zachování zdejšího bohatství pravidelné kosení. Což je u tohoto území značně složité, protože se skládá z 666 vlastnických parcel. Již v dobách socialistického zemědělství obhospodařoval tehdejší státní statek jen rovnější parcely. Stovky drobných louček a sadů si buď vlastníci udržovali sami nebo zůstaly ležet ladem. Dokonce se uvažovalo o převedení celé plochy rezervace do kategorie nevyužívané půdy.

Když byla po revoluci užívací práva na všechny parcely vrácena vlastníkům, situace se nezlepšila. Jen málo vlastníků pokračovalo v údržbě, i když na tom mohli dostat dotace z prostředků

Ministerstva životního prostředí. Většina z nich neměla zájem a začala své pozemky prodávat do Fondu chráněných území (dnes už 25 ha). Údržba těchto parcel pak byla zajišťována Českým svazem ochránců přírody Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou nebo dalšími sjednanými subjekty.

Protože ze zkušenosti i z jiných lokalit víme, že je v případě nezájmu vlastníků nutné najít jiného uživatele, hledali jsme mezi zemědělskými subjekty v nejbližším okolí této lokality někoho, kdo by byl ochoten převzít uživatelská práva od vlastníků pozemků a zajistit řádnou údržbu této rezervace. Nakonec se nám podařilo přesvědčit pana Milana

Svrčka ze Suchova, který se již několik let stará o Národní přírodní památku Búrová. Během jara si pronajal prvních 47 parcel na výměře téměř 15 ha a koncem června začal s traktorovým kosením ploch, které již byly zarostlé drobným náletem hlohu. Během července pak pokosil zbytek území o výměře 55 ha. Společně s plochami, které pravidelně udržují vlastníci pozemků, tak bude na Zahradách letos pokoseno přes 80 ha.

Doufáme, že se v nejbližších letech podaří vyčistit i zbývající náletem zarostlé louky a obnovit kosení na většině území.

Ivana Jongepierová

Drahy v dobrých rukách

Přírodní rezervace Drahy u Horního Němčí je jednou z mnoha cenných lokalit na území CHKO s bohatým výskytem chráněných živočichů, např. kudlanky nábožné, a vzácných teplomilných rostlin, např. toliče včelonosného, koulenky prodloužené, starčku stinného a několika druhů z čeledi vstačovitých.

Tato rezervace o výměře 15 ha bývala původně využívána jako pastvina. Od sedmdesátých let 20. století zůstalo území bez hospodářského využití a postupně zarůstalo borovicemi a hlohy. Koncem osmdesátých let se začalo s čištěním spodní části této lokality od náletu a bylo zde obnoveno kosení.

Již řadu let usiluje Správa CHKO o to, aby byla celá výměra rezervace zbavena náletu a pravidelně obhospodařována. Tohoto úkolu se v posledních 4 letech zhostilo ZO ČSOP Jalovec

se sídlem v Horním Němčí. Zatímco spodní částí území je udržována kosením, v horní části zvané Hložiny byl až do letošního roku odstraňován nálet. Poslední tři roky zde navíc probíhá extenzivní pastva hovězího dobytka, který patří starostovi obce Horní Němčí Miroslavu Kadlčkoví, zároveň člena Jalovce. Aby nedošlo k likvidaci dvou mokřadů, bylo je třeba vyplotit a každoročně ručně pokosit. I když byly z počátku je jasné, že lokalitě neublížila, ba naopak.

Díky příkladné údržbě ZO ČSOP Jalovec, kterému předsedá pan Stanislav Bobčík, se podařilo lokalitě vrátit její původní význam i krásu. Na své si přijde i místní mládež, která zde má v průběhu prázdnin možnost malého přivýdělnku - pomáhají při kosení, shrabování a úklidu sena.

Zachování této lokality, stejně jako dalších květnatých luk, závisí na pravidelné údržbě. Pokud by

louky nebyly ošetřovány kosením, popř. pastvou, rychle by zde převládly agresivní rostliny a vytlačily současné druhy. Proto Správa CHKO Bílé Karpaty děkuje všem zhotovitelům, kteří věnují svůj volný čas a námahu údržbě těchto jedinečných lokalit.

Šárka Kozubíková

Nová telefonní čísla Správy CHKO Bílé Karpaty po 22. 9. :

Správa CHKO Bílé Karpaty
Luhačovice:
tel.: 577 119 626

Detašované pracoviště Veselí
nad Moravou:
tel.: 518 324 762

Kontaktní místo Brumov:
tel.: 577 330 305

Adresa Správy CHKO pro
písemný styk:
Správa CHKO Bílé Karpaty
Nádražní 318
763 26 Luhačovice

Adresa Správy CHKO v SR:
Správa CHKO Biela Karpaty
Trenčianska 31
914 41 Nemšová - Klúčové
tel.: + 421 / 32 / 695 83 87

Agroenvironmentální programy

V čísle 2/2000 tohoto časopisu (str. 16) jsme se zmínili o programech na podporu šetrného zemědělského hospodaření ze strany Evropské unie - tzv. Agroenvironmentálních programech. Dnes o tom něco více.

Na území CHKO platí určitá omezení, která jsou odstupňována dle jednotlivých zón ochrany přírody a krajiny. V první zóně je např. zakázáno hnojit nebo jinak hospodařit intenzivními technologiemi. Tato omezení ze zákona znevýhodňují zemědělce hospodařící v CHKO oproti kolegům hospodařícím mimo ně.

V roce 1998 zavedlo Ministerstvo zemědělství kompenzace zemědělcům hospodařícím v „méně příznivých oblastech“, ke kterým patří i většina CHKO

Pastva ovcí ve Vrbětčích

Bílé Karpaty. Součástí jsou i kompenzace za zákonná omezení. Pokud zemědělec hospodaří zároveň i v „méně příznivé oblasti“ z přírodního hlediska (např. horské oblasti), dostává pouze jednu kompenzaci, a to tu vyšší. V Evropské unii je zvykem, že kompenzace jsou propojené. Platby se do určité míry sčítají a jsou vypláceny i na orné půdě.

Ochrana přírody a krajiny je ve většině vyspělých zemí především dobrovolná záležitost. Na podporu dobrovolných aktivit zemědělců zavedla Evropská unie v rámci reformy Společné zemědělské politiky Agroenvi-

ronmentální programy.

Dvě podpory

V současné době mohou zemědělci v České republice využívat zejména dva typy podpor. Prvními jsou tzv. krajnotvorné programy Ministerstva životního prostředí k podpoře obnovy přírody a krajiny. V rámci těchto programů jsou vybírány projekty na základě návrhů žadatelů. Pak je se zemědělcem uzavřena smlouva, ve které je určeno, co má a nemá udělat. Na tuto podporu však nevzniká nárok automaticky. Dále dotace Ministerstva zemědělství obsahují i podpory na údržbu přírody a krajiny. V rámci těchto dotací má zemědělec v podstatě paušální nárok na zaplacení určité činnosti.

Se vstupem do EU se tento systém bude měnit. Oba druhy podpor budou víceméně sloučeny do Agroenvironmentálních programů a doplněny cílenými státními podporami na konkrétní, jednotlivé případy (např. z krajnotvorných programů). Filozofie Agroenvironmentálních programů je taková, že zemědělec je finančně ohodnocen za zdržení se činností s negativním dopadem na přírodu a krajinu, např. nadměrné používání pesticidů, nebo naopak vykonávání pozitivních činností, např. založení travnaté

meze. Toto ohodnocení je rovno výši ztrát, které zemědělci vzniknou vykonáním těchto služeb. Zemědělec bude k těmto programům přistupovat dobrovolně. Úlohou Správy CHKO je, aby tyto programy zemědělce oslovily.

Odzkoušení

Navržené typy programů budou u nás odzkoušeny v rámci pomoci z programu SAPARD mj. i v CHKO Bílé Karpaty. Evropská unie programy nedávno schválila a měly by být spuštěny již od začátku příštího roku a to jako v jediné kandidátské zemi.

Pro CHKO Bílé Karpaty byl pro odzkoušení připraven balík programů zaměřený na zachování orchidejových luk. Podrobnosti jsou v rámečku.

Bílé Karpaty byly také vybrány pro účely mezinárodního výzkumného projektu „Udržitelné zemědělství ve střední a východní Evropě“. V tomto projektu hodnotí odborníci přístupy a problémy jednotlivých kandidátských zemí na základě jednoho modelového území. Členy jsou jednak osobnosti, které již mají zkušenosti s Agroenvironmentální politikou EU, na druhé straně i lidé, kteří připravují aplikaci této politiky v zemích střední a východní Evropy. Začátkem června se tato skupina setkala v Radějově, kde podrobně řešila problematiku CHKO Bílé Karpaty.

Bohumil Fišer
Správa CHKO ČR, Praha

- * Druhově bohaté louky v zóně I
- * Druhově bohaté louky v zóně II
- * Travní porosty s extenzivním využitím ve 3. a 4. zóně
- * Pastviny s nižší intenzitou využití ve 3. a 4. zóně
- * Ošetřování travních porostů ohrožených opuštěním
- * Příplatek na travní porosty s náletem dřevin
- * Vytvoření druhově bohatých travních porostů výsevem regionálních travních směsí
- * Oplocení citlivých lokalit
- * Údržba extenzivních sadů
- * Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách ve 3. a 4. zóně
- * Rozptýlená zeleň ve 3. a 4. zóně
- * Ptáčí lokality na TTP: Chrástal polní

S čím si naše dítě hraje

Při výběru každého zboží bychom měli přemýšlet, jaké látky daný výrobek obsahuje, jak byl vyroben a jakým způsobem bude zlikvidován.

U hraček, modelovacích a kreslicích materiálů, lepidel apod. se vyplatí být obzvláště ostražitý, protože jsou určeny pro naše děti, které jsou k potenciálně nebezpečným účinkům některých výrobků citlivější a současně často s těmito výrobky nakládají způsobem, který může jejich nebezpečné působení ještě zvýšit.

Hračky

Obecně je vhodné vybírat hračky s delší životností, hračky bez zbytečných obalů a hračky řádně označené s uvedeným materiálem a věkovou vhodností výrobku. Doporučuje se dávat přednost výrobkům z přírodních materiálů (dřevo, papír, lepenka, látky). Výjimku tvoří neošetřené dřevo, které není vodné pro kojenče a batolata, protože především do porů měkkého dřeva smrku a borovice snadno vniká špína. Ani kovy nejsou z toxikologických důvodů vhodným materiálem na výrobu hraček.

Pro nižší věkové skupiny dětí bychom se měli úplně vyhnout nebezpečnému PVC (polyvinylchlorid). Samotný PVC je velmi tuhý, neohebný a působením světla a tepla se znehodnocuje. Proto se do PVC přidávají různé příměsi. Při výrobě hraček jsou to především ftaláty, které plast změkčují. Ftaláty jsou však velmi rizikové látky. Při výrobě se uvolňují jejich výpary do ovzduší a do organismu snadno asimilují dýcháním, přes kůži, zažívacím traktem a sliznicemi (nosní a oční). Jako tuhé jsou snadno rozpustné v tucích a částečně i ve vodě. Při laboratorních pokusech

byly jednoznačně prokázány účinky teratogenní (vliv na plod), mutagenní (poškození genetické informace) a lze poměrně spolehlivě usuzovat i na účinky rakovinotvorné.

Děti do 3 let, které každou novou věc nejdříve strčí do pusy, by tedy vůbec neměly hračky s obsahem PVC používat. To, že je hračka vyrobena z PVC, poznáme podle nápisů PVC, „vinyl“, znaku „V“ nebo číslice „3“. Opakem jsou výrobky s označením „PVC-free“. Také bychom se měli vyhnout červeným, oranžovým a žlutým plastům, které mohou obsahovat olovo a kadmium.

Modelovací hmoty, lepidla

Modelovací hmoty se dělí na trvale plastické, tvrdnoucí na vzduchu a tvrditelné teplem. Hmoty trvale plastické (klasické plastelíny) se vyrábí z porcelánové hlíny, parafínu nebo včelího vosku, barviv a škrobu. Nejsou tudíž zdravotně závadné, pokud však neobsahují příměsi těžkých kovů (některá barviva). Sledujte označení výrobků. Ty, které splňují české normy, jsou pro děti bezpečné.

Modelovací hmoty tvrdnoucí na vzduchu se vyrábí z rozličných surovin, např. ze solí a škrobu nebo celulózových vláken a kaolinu a potravinářských konzervačních prostředků. Aromatizované modelovací hmoty mohou lákat k ochutnání a proto je vhodné se jim vyhnout.

Modelovací hmoty vytvrzované v peci nebo vařící vodě (Modelit) se vyrábí z PVC prášku a změkčovadel - ftalátů (viz hračky). Při náhodném požití se tyto látky uvolňují do těla dítěte a mohou negativně působit.

Lepidla se pro děti doporučují škrobová, dextrinová a bílkovinná (např. bílá lepicí pasta, Drago) nebo disperzní lepidla (např. Herkules, Duvilax), která zasychají vsáknutím vody do porů materiálu a jejím odpařením. Naproti tomu lepidla s obsahem organických rozpouštědel (alkoholy, étery, tolueny, apod.) působí narkoticky, dráždí sliznice, mohou poškozovat játra, ledviny, nervy a mozek. Takovým lepidlům by se měly děti vyhnout.

Pastelky, voskovky, barvy

Zatímco tuhy v tužkách se vyrábí z neškodné směsi grafitu, kaolinu a vody, tuhy v pastelkách mohou obsahovat změkčovadla a toxické kovy. Také povrchový lak tužek a pastelky může obsahovat toxické kovy a organická rozpouštědla, která se do těla uvolňují okusováním tužek, a proto jsou bezpečnější tužky nelakované. Fixy zase mohou obsahovat škodlivé uhlovodíky jako xylo, formaldehyd, apod. Doporučují se pouze vodou ředitelné fixy a zvýrazňovače. Voskovky se vyrábí z neškodné porcelánové hlíny a z vosků. Barveny ale mohou být barvami s těžkými kovy nebo barvami anilínovými. Pro malé děti se proto doporučují voskovky ze včelího vosku s potravinářskými barvivy a v papírovém obalu. Kmalování jsou vhodnější vodové barvy, které obsahují pouze malé množství pigmentů z těžkých kovů a anilínových barev, zatímco olejové a temperové barvy jich obsahují mnohem více a jsou tudíž vhodné až pro starší děti.

Pokud si nebudete při nákupu jisti, informujte se u prodáváče, řiďte se nápisy na štítcích, případně žádejte prohlášení o shodě - to vydává autorizovaná osoba hračkám a jiným výrobkům, pokud splňují hygienické a zdravotnické normy České republiky.

**Honza Skryja
Uherské Hradiště**

Africký letci

Názov tohoto príspevku zrejme priláka tých čitateľov, ktorým učarovali lietajúce stroje skonštruované človekom v 20. storočí. Asi ich však sklame, pretože chcem síce písať o lietajúcich zázrakoch, no tie vyšli z dieľne prírody a na našej oblohe sa objavili oveľa skôr, než prvý človek prekonal zemskú príťažlivosť.

Aby som zbytočne nezdržoval, týmito letcami sa zaoberá entomológia, pretože ide o motýle (*Lepidoptera*). Lepidopterológovia si už pomerne dávno všimli,

Lišaj pupencový - svlačcový

že niektoré druhy motýľov v našej prírode neprezimujú ako dospelce - imága, ale ani ako vajíčka, húsenice či kukly, a predsa sa na jar znovu objavia. Tento „zázrak“ nie je v živočíšnej ríši ničím výnimočným. Jeho podstatou je sťahovanie - migrácia. Každému sa pri tomto slove vybaví každoročné sťahovanie mnohých druhov vtákov, no k takým krehkým stvoreniam, akými sú motýle, sa akosi nehodí.

Ťažké sledovanie

A predsa ide o realitu, aj keď exaktných výsledkov o migrácii motýľov máme poskromne. Značkovanie týchto drobných tvorov špeciálnymi farbami je totiž stále

málo úspešné, pretože tieto v priebehu niekoľkých týždňov vyblednú alebo aj celkom zmiznú. Problematické je aj pripevnenie špeciálnych značiek na krehké motýlie krídla. No a opätovné odchytenie označených motýľov sa považuje takmer za zázrak. Napriek veľmi slabým výsledkom sa o to entomológovia stále pokúšajú. Ich prácu koordinuje Múzeum Alexandra Koeniga v Bonne, ktoré každoročne zverejňuje opätovné nálezy označovaných motýľov.

Babôčka admirálska - admirál

Najlepší letci

Medzi najlepších letcov spomedzi lepidopter patria bezosporu lišaje s mohutným telom a dlhými štíhlymi krídlami. Každoročne k nám do strednej Európy prilietajú z južnej Európy a severnej Afriky viaceré druhy lišajov. K najnápadnejším, poverami opradeným druhom patrí lišaj smrťový - smrtihlav (*Acherontia atropos*). Popri okáňovi - martínáčovi hruškovom ide o nášho najväčšieho a najťažšieho nočného motýľa. Obrovské húsenice tohoto lišaja u nás žijú od júla do septembra na zemiakoch, kde najčastejšie chytíme aj imága. Keďže tieto lišaje veľmi láka med, často sa snažia dostať do včelieho úľa, čo ich neraz stojí život. Asi k ešte bežnejším africkým letcom patrí lišaj pupencový - svlačcový (*Herse convolvuli*). O jeho vynikajúcich leteckých kvalitách svedčí to, že sa počas teplých rokov objavuje až na Islande. Červeno-čiernymi prstencami na brušku mu je podobný lišaj orgovánový - šefíkovy (*Sphinx ligustri*), ktorý je však na rozdiel od neho v našich podmienkach schopný aj prezimovať. K vzácnym lišajom zaletujúcim do strednej Európy môžeme zaradiť aj lišaja viničového - révového (*Celerio lineata*). K najmenším letcom, ktorý každoročne prekonáva bez problémov Alpy, patrí

lišaj marinkový - dlouhozobka svizelová (*Macroglossum stellatarum*). Tento maličký lišaj s predným krídlom dlhým len 2 - 2,5 cm je typický tým, že lieta často aj počas dňa. S obľubou cicie nektár z kvetov v našich záhradách i na balkónoch, kde sa vznáša ako kolibriček nad petúnkami či muškátmi. Je u nás pomerne bežný, pretože zo Stredomoria k nám zaletujú aj motýle II. generácie.

Letci medzi dennými motýľmi

Motýlie migrácie však nie sú len výsadou nočných druhov. Z južnej Európy až na ďaleký sever každoročne zaletujú aj viaceré druhy denných motýľov. Spomeniem z nich napríklad niektoré bežné, veľmi obľúbené druhy babôčiek - babôčku admirálsku - admirála (*Vanessa atalanta*) či babôčku bodliakovú - bodliakovú (*V. cardui*). Predovšetkým druhá z nich býva v niektorých chladnejších rokoch veľmi vzácna, inokedy sa zas objaví aj motýle II. generácie.

Milióny motýľov

Aj keď migrujúce motýle tiahnu často v obrovských zoskupeniach, u nás sú už rozptýlené, takže ich prílet nie je osobitne

nápadný. Najčastejšie možno pozorovať migrujúce motýle v horských údoliach a priesmykoch, napríklad v Alpách, kde sa koncentrujú, podobne ako aj sťahovavé vtáky, resp. ešte v oblasti Stredomoria. Napríklad len počas jedného aprílového dňa v roku 2001 bol v juhozápadnom Turecku pozorovaný nepretržitý prúd tiahnucej babôčky bodliakovej, ktorý tvorilo vyše 23 miliónov jedincov, ktoré leteli smerom k Stredozemnému moru a ďalej na sever. Aby som ich neukrátil o prívlastok, boli to ázijski letci.

Čo sa však stane s týmito odvážnymi vyslancami z teplého Stredomoria v našej prírode keď príde jeseň? Do detailov to stále nevieme. Podľa literatúry časť z nich koncom leta odlieta na juh, no exaktné dôkazy o tejto spätnej migrácii prakticky nemáme. Preto sa musíme skôr uspokojiť s krutou

pravdou, že väčšina motýlich migrantov u nás v zime zahynie a v ďalšom roku ich opäť nahradia ďalší odvážni letci, ktorých môžeme rok čo rok pozorovať aj v oblasti Bielych Karpát, predovšetkým v teplejšom predhorí na slovenskej i moravskej strane. A prečo sa rok čo rok snažia tieto krehké stvorenia opustiť svoju teplú domovinu a sťahujú sa na sever? Zrejme preto, aby obsadili nové územia bez konkurentov. Veď posledná ľadová doba sa skončila len nedávno... No a je možné, že im ich sen pomôžeme čoskoro splniť práve my ľudia. V súvislosti s globálnym otepľovaním Zeme, na ktorom máme hlavný podiel, sa totiž u nás objavujú a usídľujú každý rok nové druhy rastlín i živočíchov, takže prečo by medzi nimi mali chýbať práve motýle.

Jozef Májsky
Trenčín

Líšaj smrtkový - smrťhlav

Věda na loukách

Každý rok se schází na začátku června v Bílých Karpatech deset až dvacet botaniků, ekologů a studentů přírodovědeckých fakult nebo zemědělských škol. Cílem jejich návštěvy je tzv. monitorování lučních porostů.

O tom, co to obnáší a k čemu to je, vypovídají dva odborníci, RNDr. Leoš Klimeš, CSc. z Botanického ústavu Akademie věd v Třeboni a Angličan dr. Jonathan Mitchley, docent Londýnské univerzity.

Výzkum

Dr. J. Mitchley letos už třetím rokem strávil několik dnů na lokalitě Výzkum u Malé Vrbky.

Proč? V roce 2000 zde založil ve spolupráci s botaničkou Správy CHKO RNDr. Ivanou Jongepierovou rozsáhlý experiment zaměřený na porovnání různých postupů zalučňování polí místním osivem. Každý rok vede výzkum a pomáhá při sledování vývoje těchto porostů. Sledování v Bílých Karpatech je pro něho velmi atraktivní, protože „ve Spojeném království téměř všechny květnaté louky byly zničeny intenzivním zemědělstvím i stavěním silnic a domů a proto chce pomáhat tyto louky chránit pro budoucí generace.“

Každý rok se na lokalitě Výzkum monitoruje 200 plošek. Otázkou je, proč tolik. Mitchley vysvětluje, že nelze podobné pokusy provádět bez dosta-

tečného počtu opakování. „Je třeba oddělit efekty pokusu od náhodné variability v přírodě. Aby výsledky byly věrohodné, musíme každý ze zdejších čtyř typů výsevu sledovat na minimálně čtyřech místech. A v těch 16 plochách potřebujeme rostliny zapisovat v 10 až 15 ploškách o výměře 1,5 x 1,5 m. Je to spousta práce (asi 24 „člověko-dnů“), ale nemůžeme postupovat jinak.“

Smyslem a cílem této práce je najít efektivní a finančně únosné způsoby obnovy květnatých luk za použití místních semenných směsí. „I když pokus probíhá na Výzkumu, výsledky budou použitelné při zalučňování na jiných lokalitách, dokonce i v Anglii.“ říká Mitchley. „Pokus samozřejmě něco stojí. Nejsou to jen cestovní náklady, ale drahý je také ruční sběr semen a pěstování trav a bylin. Jeden kilogram tohoto jedinečného osiva stojí zhruba 700 Kč. Ale např. ve srovnání se zemědělskými dotacemi jsou tyto

náklady zanedbatelné. Levnější osivo dovezené ze zahraničí nelze použít, protože vyseté rostliny pocházející z jiných oblastí nejsou přizpůsobené karpatskému klimatu a mohly by spontánním křížením negativně ovlivnit genovou výstavu místních druhů."

Výsledky

Tři roky jsou málo, ale určité praktické výsledky se již podařilo získat. Mitchley zjistil, že „do třech let je možné založit dobrou louku. Jestli omezené vysetí místního osiva do pruhů je dobrou alternativou, ještě nevíme. Ale jasné už je, že není dobrým nápadem používat běžné osivo a do toho doset karpatské byliny. Trávy z tohoto komerčního osiva vytvářejí hustý porost, do kterého nepustí místní byliny. Nejrychlejší, ale i nejdražší metodou je celoplošné vysetí místního osiva."

Ptali jsme se britského ekologa i na to, jak dlouho ještě chce pokračovat s výzkumem na Výzkumu. „I když to vyžaduje od vědců hodně času a hlavně motivaci, potřebujeme minimálně deset let ke zjištění, jestli rostliny vydrží a zda se později objeví i vzácnější luční druhy, které nebyly vysety. Také chceme založit

další pokusy na této ploše, např. sledovat drny přinesené z vedlejších luk. Zkrátka, potřebujeme pokračovat co nejdéle i rozšiřovat znalosti a zkušenosti po Evropě."

Čertoryje

Dr. L. Klimeš jezdí do Bílých Karpat již 13 let. Monitoruje v Národní přírodní rezervaci Čertoryje mezi Radějovem a Malou Vrbkou. Hlavní účel jeho sledování je velmi praktický - zjistit vliv různých způsobů obhospodařování na luční porosty.

V současné době sleduje devět ploch, každá je rozdělaná na 25 čtverečků velikých 2 x 2 m. Na těchto 225 ploškách každý rok zapisuje spolu se dvěma desítkami studentů, které druhy rostlin tam rostou a v jaké hojnosti. Ale protože se jedná o mnohem bohatší porosty než na Výzkumu, stráví s tím třeboňský botanik téměř dva týdny.

Klimeš studuje ve třech rozdílných typech vegetace, jak rostliny reagují na režimy, jako je ponechání ladem, různé druhy kosení - jednou nebo dvakrát ročně, v různé výšce, mulčování, kosení v kombinaci s hnojením. S těmito pokusy začal v roce 1999, ale uzavřel je už za tři roky, ...protože rozdíly mezi kosenými

a nekosenými plochami byly tak velké, že docházelo k ovlivňování mezi sousedními plochami. Tak jsem pokus loni přerušil a začal jsem studovat, jestli se porosty vrátí do původního stavu, když ho kosíme standardním způsobem, to jest jednou ročně v červnu."

Závěry

Praktických výsledků je už celá řada. „V první řadě je zřejmé, že nekosení je nejhorším způsobem „obhospodařování“ vůbec - velmi rychle klesá počet druhů rostlin. Na druhou stranu není velký rozdíl v tom, jestli je louka kosena v červnu nebo až v září. Dalším jasným výsledkem je, že v louce, kde převládne konkurenčně silná tráva, jako jsou třtina nebo bezkolenec, dojde kosením dvakrát ročně k jejich potlačení, a tím je umožněn návrat bylinám."

Krátký a maloplošný experiment bohužel nestačil na jasné závěry v případě hnojení. Klimeš vysvětluje: „Na některých plochách, ale nikoli ve všech sledovaných lučních porostech, došlo po třech letech ke zvýšení produkce. Ale počet druhů se příliš nezměnil."

Ještě zpět k nekosení. Někdy je pravdou, že po několikaletém nekosení se louka potřebuje desítky let, aby se z toho vzpamatovala? „Dokonce jsem zjistil," tvrdí Klimeš, „že obnovení kosení po tříletém ležení ladem nevedlo k postupnému zlepšení, ale druhová pestrost louky se nadále zhoršovala. Když nekosíme, začne převládat jeden druh trávy. Ten v době nekosení vytvoří mohutný kořenový systém a z něho je schopen udržet svou dominantní pozici ještě několik let."

„Z jiných pokusů však vím, že se louky, které nebyly koseny desítky nebo dvě desítky let, zlepšují okamžitě po obnoveném kosení. Ale je to proces, který je pomalý a může trvat několik desítek let."

Jan W. Jongepier

Velký problém

U malé kamenné studánky, co leží hluboko ve Filipovském údolí, se občas setkávají nejrůznější lesní zvířátka. Někdy si jen tak povídají a zahánějí dlouhou chvíli, ale někdy se zabývají problémy přímo mezinárodního významu. Jednou se tu sešla samá drobotina a brzy to u studánky úplně vřelo. Diskuzní téma bylo totiž nesmírně důležité a sice, kolik noh je nejlepší mít.

„Sto, je optimální počet,“ pravila rezolutně stonožka a potom mírnějším hlasem dodala „třebaže ani sto třicet není k zahazení.“

„Bravo!“ vykřikla mnohonožka. „S tím naprosto souhlasím! Pokud se však paní kolegyně neurazí,“ uklonila se mírně směrem ke stonožce, „ráda bych dodala, že i dvojnásobek tohoto stavu jest velmi žádoucí. On teprve, když má jeden tolik noh, tak to ocení. Jen si to představte, jak se s tolika nohami báječně zatáčí?! To je přímo jízda, a ne chůze!“

„Nesmysl,“ zaznělo odkudsi shora hluboké zabručení a mezi zvířátka se dolů po pavučině spustil pavouk křížák. „Tolik noh je jenom na otravu. To bych se do svých sítí zamotal sám. My, pavouci, uznáváme zásadu čtyři a čtyři,“ dodal pavouk a významně se odmlčel.

„A co to, prosím, znamená? To čtyři a čtyři,“ ozval se nesmělý hlásek žížaly, co vykukovala z hlíny.

„Ty se do toho nepleť, beznohý červe,“ vstoupil razantně do debaty brouk střevlík. „Tady pavouk se nám snaží zkrátka namluvit, že osm noh je ideální počet. Ale pořád je to příliš. Pouhých šest, slyšíte? Šest krásně dlouhých a silných noh z vás udělá pána prostoru. To je ten správný počet.“

„Cože? Přizemní střevlík a říká si pán prostoru? Vždyť neumíte létat!“ zvolala

posměšně moucha pestřenka a zakroužila okolo zakaboněného střevlíka.

„Cožpak k létání je zapotřebí šesti noh?“ podivila se babočka. „Já mám jen čtyři nohy, ale k létání je stejně nepotřebuji!“

„Děti, děti, děti! To je mi ale zbytečných řečí! Já mám jen dvě nohy a jsem docela spokojený,“ ozval se výrazným hlasem kos, který dosud, zcela zticha, seděl na nedalekém keři.

„Navíc mám jeden zobák a ještě k tomu ohromný hlad, cha chá,“ zachechtal se zlým hlasem a slétl z keře ke studánce. Než se kdo nadál, sezobnul stonožku i mnohonožku, pavouka i střevlíka, pestřenku i babočku a dokonce i žížalu, co vykukovala z hlíny.

Když kos odlétl a nastalo ticho, pohnula se šnečí ulita, které si předtím nikdo ani nevšiml. Šnek opatrně vysunul nejprve jedno očičko, potom druhé a nakonec vylezl celičký.

„Ať si říká kdo chce co chce, mít jen jednu nohu je přece jen nejlepší,“ zamumlal si spokojeně a vydal se ke šťavnatým lístkům máty.

Pavel Bezděčka

Týden pro jablko v Hostětíně

23.-29. září 2002

Program:

- * seznámení s moštárnou
- * udělej si vlastní mošt
- * výukový program v sadu
- * kulatý stůl k problematice regionálního rozvoje

V průběhu celého týdne hostětínská moštárna v provozu!

Jablečná slavnost Hostětín

neděle 29. září 2002 od 11.00 do 17.00 hodin

Program:

- * Exkurze do moštárny a sušárny ovoce
- * Výstava místních odrůd jablek
- * Přehlídka a ochutnávka jablečných moučníků
- * Nejzajímavější jablko - přehlídka dětských výtvarných prací
- * Malý jarmark místních produktů a řemesel
- * Sochy v krajině
- * Cimbálová muzika Veronica

Týden pro jablko je vzdělávací a osvětová akce zaměřená na podporu ovocnářství v Bělých Karpatech.

Pořádá o.s. Tradiční Bělé Karpaty (tel.: 572 641 040, tbk@ecp.cz) ve spolupráci s organizacemi: Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, Nadace Jana Pivečky, Nadace Partnerství, Obec Hostětín, Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, ZO ČSOP Koseňka, ZO ČSOP Veronica za podpory Fondation „Hellef fir d'Natur“ a Ministerstva životního prostředí.

Prodej sazenic

starých a méně známých ovocných dřevin
z přírodě přátelské školky
v Bělých Karpatech

moruše, mišpule velkoploché, oskeruše, jedlé jeřáby a kaštiny, dřín, mandloň, staré odrůdy jabloní (Jadernička, Boikovo, Kožená reneta zimní, Knižecí zelené, Kasselská reneta, Smišcké vzácné, Cronselské, Malináč hornokrajský, Studniční, Panenské české, Ušlechtilé žluté, Liffanské) a hrušň (Solanka, Sterkmanova), Actinidia, Aronia...

Též vzácnější původní lesní dřeviny:

hrušeň polnička, břek, klokoč.

Osobní odběr i zaslání poštou.

Radim Pešek
Bezručova 787
687 71 BOJKOVICE
e-mail: ajsa1@seznam.cz
tel.: 572 641 950 (večer)

Nová telefonní čísla

Nejspíš už víte, že v noci z 21. na 22. září proběhne v celé České republice přečíslování všech telefonních čísel. Nová čísla budou devítimístná a budou platit po celé republice. Odpadá tedy vytáčení předvolby, pokud voláte meziměstsky. Jaká budou naše nová čísla?

VIS Bílé Karpaty	518 322 545
STUŽ Bílé Karpaty	572 551 637

Na titulní straně je bedla vysoká (foto J.W.Jongepier)

Bílé - Biele Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s., Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou), Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty (Uherské Hradiště) a Centrum environmentálních aktivit (Trenčín) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Finanční podpora: Ministerstvo životního prostředí ČR

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 518 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz
Jan W. Jongepier

Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty

Palackého nám. 293
686 01 Uherské Hradiště
tel., fax: 572 551 637
e-mail: stuz@uh.cz
Jana Hajduchová

CEA

Legionárska 5
911 01 Trenčín
tel., fax: 032 / 640 0400
e-mail: cea@changenet.sk
Richard Medal

Redakce: Pavel Bezděčka, Katarína Devánová, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Richard Medal, Vlasta Ondrová, Pavel Popelka, Jiří Pšurný

Autoři fotografií: Jan W. Jongepier (titulní strana, str. 4, 5, 13, 18), L. Hrouda (str. 1), R. Medal (str. 2, 3), M. Hájek (str. 4), J. Dufek (str. 8), P. Bezděčka (str. 11), P. Popelka (str. 14, 15), B. Jagoš (str. 16), J. Vondra (str. 17), J. Májský (str. 20, 21), I. Jongepierová (str. 22).

3. číslo ročníku 2002 vychází v září 2002

Reg. č. 7428, ISSN 1211 - 3638, Ročník VII, číslo 3, náklad 2000 ks, cena 20 Kč, 20 Sk

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Chrpa parukářka

Výplátne trazené v hotovosti
Distribuce v ČR povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartoletské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 20 Kč, 20 Sk